

Löysin itseni teatterimaailmasta

Michael Panula-Ontto



TEKIJÄ (sukunimi ja etunimet) Panula-Ontto Michael Angelo Juhani	KOULUTUS-/ MAISTERIOHJELMA Ohjaus
KIRJALLISEN OSION/ TUTKIELMAN NIMI Löysin itseni teatterimaailmasta	KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (sis. liitteet) 48
<p>TAITEELLISEN/ TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI (teostietoineen; esim. ensi-ilta, paikka, tekijät) POLKU, Puoli-Q 14.4.2021, ohjaus: Michael Panula-Ontto, teksti: työryhmä, ääni: Sampo Wiik, musiikki: Joonas Lintunen, valo: Anna Rouhu, video: Xenia Ramm, tila: Anna Rouhu ja Xenia Ramm, puku: Mirka Mäkinen, esiintyjät: Terhi Suorlahti, Herman Nyby, Karoliina Surma-Aho</p> <p>Taiteellinen osio on Teatterikorkeakoulun tuotantoa <input checked="" type="checkbox"/></p> <p>Taiteellinen osio ei ole Teatterikorkeakoulun tuotantoa (tekijänoikeuksista on sovittu) <input type="checkbox"/></p>	
<p>Kirjallisen osion/ tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.</p> <p>Kyllä <input checked="" type="checkbox"/> Ei <input type="checkbox"/></p>	<p>Opinnäytteen tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.</p> <p>Kyllä <input checked="" type="checkbox"/> Ei <input type="checkbox"/></p>
<p>TIIVISTELMÄTEKSTI (min. noin 250 sanaa)</p> <p>Pyrin tämä opinnäytteen kautta selkeyttämään omaa paikkaani valmistuvana teatteriohjaajana, taiteilijana ja ihmisenä suomalaisessa taidekentässä, käsittelemällä kuuden vuoden opiskelukokemuksiani Teatterikorkeakoulun ohjauksen koulutusohjelman parissa. Koen tämän aiheen kanssa työskentelyn myös itselleni hyvin tärkeäksi, sillä suhteeni ohjaamiseen on ollut alusta asti sen verran uutta, että pyrin tämän työn avulla sitä myös itselleni kirkastamaan.</p> <p>Opinnäytteeni rakentuu kuudesta (1–6) osiosta, joista ensimmäinen (1) käsittelee elämäni ennen Teatterikorkeakoulua. Toisessa (2) osiossa käsitteelen suhdettani Teatterikorkeakouluun ja opiskeluaikaani siellä. Kolmannessa (3) osiossa pyrin avaamaan ymmärrystäni itse ohjaamisen opiskelusta ja sen parissa kehittämisestä, muun muassa kandidaatin- ja maisterivuosien aikana tehtyjen produktioiden ja kurssien kautta. Neljännessä (4) osiossa analysoin omaa suhdettani teatteriohjauksen ammattiin. Viidennessä (5) osiossa avaan suhdettani järjestötoimintaan ja sen vaikutuksesta omiin teatteriohjaajan opintoihin. Viimeisessä kuudennessä (6) osiossa käsitteelen omaa taiteellista tulevaisuuttani.</p> <p>Opinnäytteen näkökulma painottaa etnistä taustaani ja maahanmuuttoani Suomeen, sekä sen vaikutusta omassa elämässä ja käydyissä opinnoissa. Havainnoin muun muassa suhdettani suomen kieleen, sillä se on toiminut Suomeen muutosta alkaen toisena kielenä, ensimmäisen kielen ollessa indonesia. Tämän vuoksi tätä opinnäytettä kirjoittaessa haluan huomauttaa, että omaan hiukan perinteisestä suomen kielestä poikkeavan kirjoitustavan, joten toivonkin lukijalta ymmärtäväisyyttä.</p> <p>Teatterikorkeakoulun sekä ohjaajantaiteen koulutusohjelman pedagogikka sisältää vielä paljon avonaisia kysymyksiä, joita pitäisi mielestäni pohtia vakavasti. Esimerkiksi se, kuinka paljon opiskelijan tausta ja lähtökohdat vaikuttavat hänen opiskeluunsa. Tavoitteeni onkin opinnäytteellä tuoda oma taustani ja suhteeni näkökulmaksi näiden kysymysten hahmottamisessa ja ratkaisemisessa. Toivon että siitä on apua, ja että näihin ongelmiin voitaisiin pureutua ja tulevaisuudessa opintoja muokata paremmaksi.</p>	
<p>ASIASANAT (asiasanat jotka kuvaavat työsi sisältöä)</p> <p>Identiteetti, vieraskielinen, kieli, teatteri, teatteriohjaaja, yhteisö, rakenne, tasa-arvo, syrjintä, rasismi, suomalainen, indonesialainen, kieliopgelmia, trauma, kasvu, henkisyys, Jumala, baarimestari, cocktail, musiikki, taiteellisuus, taide, tulevaisuus, menneisyys, pedagogikka, parempi kulttuuri, turvallinen ympäristö, luova ympäristö.</p>	

SISÄLLYSLUETTELO

1. ENNEN TEATTERIKORKEAKOULUA

- 1.1 Johdanto
- 1.2 Suomeen päätyminen ja koulutuksen polku
- 1.3 Lapsuuden intressit seuraavat opinnoissa
- 1.4 Asepalvelus
- 1.5 Työmoraalin kasvu
- 1.6 Baarimestarintyö - Ensimmäinen luova ammattini
- 1.7 Muutos ajassa - Eiran aikuislukio
- 1.8 Miksi Teatterikorkeakouluun?
- 1.9 Suomi vieraana kielenä
- 1.10 Sopeutumisen haasteita
- 1.11 Hyvä elämä, hyvä katse
- 1.12 Taiteellisuuteni

2. TEATTERIKORKEAKOULUN OPISKELIJA

- 2.1 Kandidaatti vuodet
- 2.2 Suhteiden luonti ja opiskelun kuormitus
- 2.3 Sosiaalinen ympäristö
- 2.4 Kokemus puhuu – altavastaaja

3. PRODUKTIOT JA KURSSIT

- 3.1 Johdanto
- 3.2 Konkreettisia praktiikoita ja ymmärrystä ohjaamiseen
- 3.3 Pienoisnäytelmä – Totuusleikki
- 3.4 Talvimusikaali – Ihmemaa
- 3.5 Kandidaatin lopputyö – Hiroshima, rakastettuni
- 3.6 Immersiivisen teatteri työpaja
- 3.7 Rituaalisen teatterin kurssi
- 3.8 Ohjaustyöpajat 1–2 kurssit
- 3.9 Maailmankuvien törmäys
- 3.10 Maisteriproduktiot ja -kurssit
- 3.11 Voyage (omavalintainen projekti)
- 3.12 Polku (taiteellinen opinnäytteeni)
- 3.13 Taiteellis- tuotannollisen ajattelun kurssi
- 3.14 Art For All (AFA) – festivaali (omavalintainen projekti)

4. TEATTERIOHJAAJA

- 4.1 Johdanto
- 4.2 Teatteriohjaaja minulle
- 4.3 Ohjaaja vetoinen vs. ei ohjaajavetoinen
- 4.4 Ohjaajan katse
- 4.5 Kommunikoinnista
- 4.6 Esityksen valmistaminen
- 4.7 Visio teatterityössä
- 4.8 Musiikin merkitys
- 4.9 Opiskelun kuorma ja rasitus

5. JÄRJESTÖMAAILMA

- 5.1 Johdanto
- 5.2 Miksi järjestötyö?
- 5.3 Sovellettu työtapa
- 5.4 Eroavaisuudet tukevat ja rikastavat
- 5.5 Art for all ry – kipinän alku
- 5.6 Kohti johtajuuden kysymyksiä
- 5.7 Erilaisia käsityksiä johtajuudesta
- 5.8 Ihmisen johtaminen
- 5.9 Johtajan roolit

6. LOPUKSI

- 6.1 Mitä sitten nykyään ajattelen teatteri ohjaamisesta?
- 6.2 Ohjaajan työkalupakki
- 6.3 Mitä seuraavaksi?
- 6.4 Kansainvälisyys
- 6.5 Indonesia
- 6.6 Parempi kulttuuri

7. KIITOKSENI!

8. LÄHDELUETTELO

1. ENNEN TEATTERIKORKEAKOULUA

1.1 Johdanto

Ensimmäisessä osiossa aloitan avaamalla tuloni Indonesiasta Suomeen. Avauksessa pyrin tarkastelemaan omaa aikaani ennen Teatterikorkeakouluun pääsyä, keskittymällä ja luomalla näkökulman Suomessa saatuun koulutuspolkuun. Koen koulutuksen tärkeäksi näkökulmaksi. Koulutusjärjestelmä on myös rakenteeltaan oleellinen, sillä sieltä olen saanut itselleni muun muassa tiedon, taidon, ensivaikutelmat, kokemukset, yhteisön sekä verkoston, joiden kautta olen pyrkinyt vakiinnuttaa itseäni osaksi suomalaisuutta. Pyrin koulutuspolkuni kautta käsittelemään sekä avaamaan paremmin omaa taustaani suhteessa siihen suomalaisuuteen, jota puoliksi myös olen. Koen että hahmottamalla ja kirjoittamalla tämän matkan esiin, pystyn ilmaisemaan ja painottamaan tässä kirjallisessa opinnäytteessä niitä haasteita mitä Suomeen muutosta olen kokenut suhteessa Teatterikorkeakouluun käytyyn aikaan, jota käsittelemän myöhemmissä kappaleissa.

1.2 Suomeen päätyminen ja koulutuksen polku

Oli helmikuu vuosi 1996, kun muutin Indonesiasta Suomeen. Seinäjoen lentokentällä oli tuolloin, kun ulkokentälle jäätiin valtava lumipyry. Olin kuusivuotias ruskeaihoinen, -ilmäinen ja -hiuksinen pikkupoika, jonka ihmetteli kovasti ulkona olevasta lumesta. En ollut koskaan ennen Suomeen tuloa nähnyt lunta, ja muistelenkin että kokemukseni oli kuin olisin olevani jossain pakastimessa. Indonesiasta mitä vieläkin muistan oli ne koulupuvut, jossa punaiset shortsit ja valkoinen kauluspaita edusti samalla maan lipun värejä. Hauskaa toki on, että vieläkin löytyy myös muistoja jostain, jolloin opeteltiin aakkosia ja numeroita.

Olen vanhempieni vuoksi siis puoliksi suomalainen ja indonesialainen eli toinen vanhemmistani on suomalainen sekä toinen indonesialainen. Ennen muuttoani Suomeen asuin ja synnyinkin sen kuusi vuotta Indonesiassa Jakartassa, joka tunnetaan myös maan pääkaupunkina, jossa asuu noin 14 miljoonaa ihmistä.

Indonesia on maailman neljänneksi suurin valtio asukasluvultaan yli 200 miljoonaa ihmistä. Maa tunnetaan myös muun muassa sen yli 17 000 saaresta, ruuasta, tulivuorista, jatkuvasta kesästä, eksoottisista maisemista, yli 2000 vuotta vanhasta kulttuurista ja rikkaasta taiteellisesta taustastaan, kuten Bali tanssi.

(Wikipedia)

Suomeen muuttaessa, muutimme Eteläpohjanmaalle Nurmooseen. Siellä tutustuin muun muassa painiin ja pesäpalloon sekä kävin esikouluni. Esikouluni jälkeen seitsemänvuotiaana, vaikka en suomen kieltä oikeistaan kovin hyvin osannut, hyppäsin jo ensimmäiselle luokalle Nurmassa sijaitsevaan kirkonkylän ala-asteelle. Koulua kävin siellä kolmanteen luokkaan asti, kunnes muutimme Seinäjoen kaupungin piiriin Hyllykalliolle. Muuton yhteydessä jouduin lopettamaan painin sekä muut harrastukset muuttaen jälleen ystäväpiiriäni sekä kouluani Hyllykallion ala-

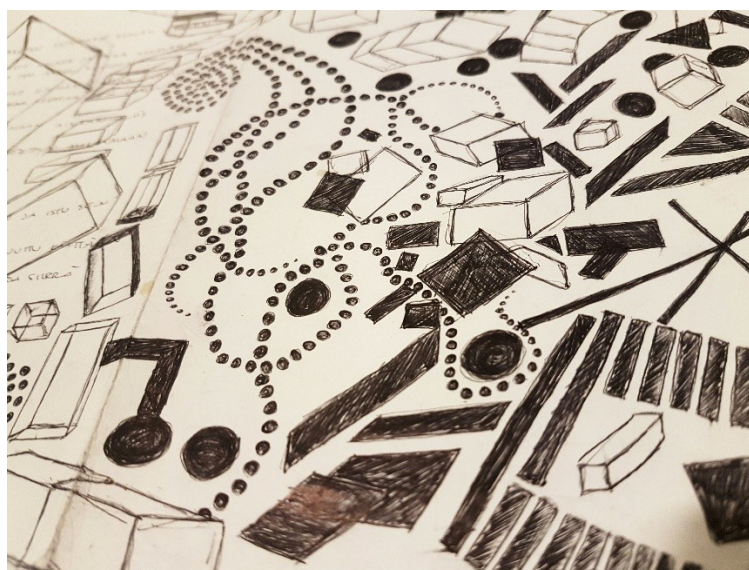
asteelle, jota kävin viidenteen luokkaan asti. Äidin ja isän erottua, muutimme jälleen ympäristöä pikkuveljeni kanssa, vaan tällä kertaa pääkaupunkiin Helsinkiin, missä pääsin vihdoinkin suorittamaan ala-asteeni loppuun Kannelmäen ala-asteella. Helsingissä suoritin loput peruskoulutuksestani Etelä-Kaarelan yläasteella, joka oli onneksi myös samalla alueella ja lähellä. Peruskouluni jälkeen päätin jatkaa Lukioon Apollon yhteiskouluun Malmikartanossa. Kävin lukiota, mutta se jäi kuitenkin kesken erinäisten haasteiden takia. Siirryin lukion jälkeen armeijaan, koska kutsu asepalvelukseen saapui. Vuoden oltuani armeijassa lähdinkin suoraan työmaailmaan, jossa viihdyin viiden työelämän vuoden ajan, kunnes kaipasin jotain enemmän ja päätin lähteä suorittaa ylioppilastutkintoni loppuun Eiran aikuislukiossa, jonka myötä inspiroiduin myös hakemaan Taideyliopiston Teatterikorkeakouluun teatteriohjaajan koulutusohjelmaan, jonne minut kesäkuussa 2016 valittiin.

1.3 Lapsuuden intressit seuraavat opinnoissa

Haluan tässä kappaleessa käydä lapsuuteni eri intressejä ja tuoda niistä aiheita, joiden parissa viihdyin. Korostan lapsuuden intressejä, sillä näen näiden linkittyvän Yliopiston opintoihin teatteriohjaajaopiskelijana.

Noin 10-vuotiaana tykkäsin paljon pelaila strategisia pelejä kuten Command and Conquer taikka Age of Empire ja harrastaa olohuoneen lattialla muovisotilailla rintamasotaa. Legot olivat myös suosikkini ja niillä paljon rakentelinkin ties mitä härveleitä. Lopulta äitini myös tutustutti minut shakin maailmaa, missä paljon myös viihdyin vielä tähän päivään saakka.

Ala-asteella kuvataide ja liikunta kurssit vetivät minut puoleen. Tykkäsin tuolloin piirrellä sekä pelata erilaisia pallopelejä. Aloitin esimerkiksi harrastamaan pesäpalloa joukkueessa ja usutettiin erilaisten itsepuolustus harrastusten pariin, kuten paini, nyrkkeily ja Tolkido. Tuona aikana 90-luvun pohjanmaalla oli mentaliteetti jossa ”täytyi osata pitää omaa puoltaan”, joten iskä näkikin parhaaksi passittaa minua opiskelemaan itsepuolustusta.



(Oma piirustus, 2005)

Yläaste-vuodet olivat pikemminkin levottomat ja antoi maailman, missä oli enemmän villejä kokeiluja kuin tasapainoisia ajatuksia, joten vaikka sen sainkin läpi väännettyä ei se helpolla tullut. Ihanteellista keskittymistä ei siis oikein saatu tilanteiden vuoksi ja Apollon yhteislukioon siirtyessäni ne samat vaikeudet silti seurasi. Apollon lukiossa ihastuin eniten varmaan kuvataiteeseen ja musiikkiin. Kuvataiteessa jotenkin piirtäminen, maalaaminen, kuvanveistäminen, ym. luovaa askartelua mitä tein veti hyvin puoleen. Numero arvostelut näissä olivat usein 9 tai 10. Innostuin siitä, että olin hyvä luovuudessa ja niinkin paljon, että kuvataide diplomini siitä tein.

Lukioaikana myös musiikin kurssit olivat inspiraation lähteitä, vaikka en ole mikään lahjakas tai edes hyvä esimerkiksi missään instrumentissa ja soittaa osaan vain kitaraa ja sitäkin hyvin, siis hyvin vähän. Nautin musiikin parissa olemisesta. Muistan kun muodostimme musiikin kurssissa jopa oman pienen poikabändin nimeltään ”BACB – Boys Are Coming Back”, missä viihdyin laulajan roolissa, mutta uraa en siitä lähtenyt tekemään.

Kadehdin niitä ihmisiä, joilla on taitoa luoda ja tuottaa kauniita ääniä ja tunnelmia instrumenteilla – luoda musiikkia. Kadehdin sitä, kuinka he pystyvät ilmaista jotain maailmaa tai maailmoja erilaisten tunnelmien kautta. Vetovoimani musiikkiin on oikeastaan vanhetessa vain kasvanut. Kuuntelen paljon erilaista musiikkia hyvinkin laidasta laitaan, ja lähivuosina suuntautunut enemmän tai vähemmän EDM, techno, house ja progressiivisesta musiikista klassiseen, kuten Beethoven, Mozart, Bach, Pachelbel.

Musiikki on ollut nuoruudessa usein se paikka, johon tykkäsin paeta. Analysoimalla omaa musiikin suhdettani nykyään niin sanoisin, että keskityn paljon siihen rakennetusta emotionaalisesta kuljetuksesta ja minuun suuntautuvasta vuorovaikuttavasta virrasta. Nautin siitä, kuinka se kuljettaa minua kuuntelijana eräänlaiseen tunteiden vuoristorataan, jossa erilaiset soinnut, rytmi, tempo ja intensiteetti yhdistyvät minuun kuulokkeitteni kautta ja välittävät tunteita ja värittävän ajatuksiani.

Suhteessa nykyisissä teatteriohjaajan opinnoissani huomaan miten nämä lapsuuden ja nuoruuden intressit yhdistyvät vieläkin opinnoissani.

1.4 Asepalvelus

Lukion keskenjääminen vaikutti myös tullut kutsu asepalvelukseen, jonka sain ollessani 19-vuotias. Minulle asepalvelus ei ollut ongelma ja koin päästä armeijaan oikeastaan tärkeänä ja en siksi että tykkään sodasta, vaan siitä että se oli kunniallinen velvollisuus. Nuorelle ihmiselle, jolla oli elämä aika sotkuinen ja tasapainoton kaipasin paikkaa, jossa rauhoittua ja saada elämään selkeyttä oli nämä kutsunnat enemmän kuin hyvä vaihtoehto. Olihan se myös paikka, jossa on ”täyspalvelu” eli oli ruokaa 5 kertaa päivässä, sänky, yhteisö, aktiviteetti, rutiinit, päiväraha, vaatteet sekä katto päätä päällä. Samalla kaikki toiminta oli suunniteltua eli ei paljoa tarvinnut huolehtia ja suunnitella päivän tapahtumaa. Toki vastuuta annettiin jo sinne saapuessa ja lisättiin johtajakoulutukseen menettäessäni.

Lähdin johtajakoulutukseen 3 kuukauden peruskoulutuksen jälkeen. Inspiroiduin siitä mitä kaikkea koulutus piti sisällään ja halusin vain ymmärtää enemmän siitä mitä johtajuus on.

”Johtajakoulutuksen ytimenä on ihmisten johtaminen ja johtajana kehittyminen. Ihmisten johtamista opitaan syväjohtamisen pohjalta. Tavoitteena on kehittyä johtajaksi, joka rakentaa luottamusta, innostaa ihmisiä tehtäviinsä, saa aikaan oppimista ja arvostaa toisia tasavertaisina ihmisinä.”

”Johtajakoulutuksessa alkaa elinikäinen kehittyminen ja kasvaminen johtajaksi.”

(Puolustusvoimat, 2022)

Lähtö johtajakoulutukseen auttoi niin henkisesti, fyysisesti kuin psyykkisesti. Sain muun muassa kontrollin ja tasapainon tunnetta, sekä tekemisiini enemmän itseluottamusta. Myöskään rasismia taikka syrjimistä en kokenut, sillä kuri ja säännöt näihin oli tiukat, joten se olikin voimaannuttavaa. Sain siellä tuntee olevani suomalainen ”suomalaisten” keskuudessa. Koin tasavertaisuutta enkä sitä ulkopuolisuuden tunnetta mitä lapsuudestani paljon kannoin – minulla oli yhteisö.

Asepalveluksen maailma on hyvin ainutlaatuinen ja ”oikeasta” maailmasta kyllä poikkeava. Minulle se oli kuitenkin paikka, joka tarjosi yhteisön ja erilaisia taitoja sekä kokemuksia, jotka valmistavat itsensä johtamisen taitoihin ja näkemyksiin, joilla valmistuttuani auttoi minua tekemään elämässä paljon tärkeitä päätöksiä.

Aloitin Suomessa Helsingin Santahaminassa pakollisen asepalveluksen heinäkuussa 2010 ja valmistuin 362 päivän jälkeen heinäkuussa 2011 asutuskeskustaistelun komppanian ryhmänjohtajaksi arvolla alikersantti.

1.5 Työmoraalin kasvu

Armeijan jälkeen aloin suuntautua toden teolla työmaailmaan, koska olin vararikossa, toisin sanottuna PA. Tein intin jälkeen neljä vuotta erilaisia töitä, pitkälti hanttitöitä, kuten siivoajana, myyntihommissa, maalarina, liikenteenohjaajana, kalankäsittelijänä, varastomies/logistiikka-alalla, sekä ravintola-alalla melkein kaikissa sen muodoissa eli keittiöstä saliin ja tiskin taakse.

Kaikista näistä aloista ravintola-alassa olen viihtynyt pisimpään ja viihdyn vieläkin. Tarkemmin sanottuna olen tehnyt rafla-alaa noin 10 vuotta, josta 8 vuotta on keskittynyt pelkästään baarityöhön.

Mitä koen työhistoriassani tärkeäksi suhteessa teatteriin ja opiskelu Eiran aikuislukiossa sekä Teatterikorkeakoulussa, on sieltä saatu työmoraali. Silti ravintolamaailmasta olen oppinut eniten sitä mitä työnteko tarkoittaa. Työn teossa arvostan tehdä työni hyvin enkä halua jättää puoli tiehen, sekä olla tiimpelaaja ja olla valmistautunut. Mentaalisesti ajattelen että tahdolla, luovuudella ja soveltavalla ajattelulla onnistun ratkaisemaan minkä vain ongelman. Aikoinaan kuulin erään lausahduksen mitä vieläkin tykkään käyttää että: ”tilanne kun tilanne ei ole ongelmia on vain ratkaisuja”, tässä on mielestäni kompakti ajatus kohdata elämässä asioita – voitko nähdä asia kuin asiassa sen ongelman taikka sen ratkaisun.

1.6 Baarimestarintyö - Ensimmäinen luova ammattini

Parasta baarityössä on cocktailit (drinkit) ja sen luova puoli, jota jaetaan ihmisten kanssa, sekä tipit of course.

Koin cocktailien tekemisen heti alkaessa erittäin kiehtovana maailmana, rakastan tehdä drinkkejä! Parasta cocktaileissa olisi sen loputon mahdollisuus päästä luomaan erilaisia maku-, ulkoasu- ja koostumusvariantteja, sekä uusia tapoja tuottaa niitä. Luovuuden kannalta on ollutkin hyvin inspiroivaa olla erilaisten variaatioiden sekä tapojen ympäröimänä, ja olla kaikkien mahdollisuuksien mestari ja velho.

Suhteeni drinkkien tekemiseen on oikeastaan aika teatterillinen, jos ajattelen sitä prosessia kun asiakkaat saapuvat tilaan ja tilaavat juomansa. Eräänlainen osallistava esitys, jossa toimin näyttelijänä. Tässä esityksessä usein pyrin herättämään asiakkaan aistillisuutta, madottamalla hänet tilaan, ja omilla tiedoilla ja taidoilla muodostamaan hänelle syvemmän sekä yhtenäisemmän suhteen tilattavaan cocktailiinsa. Tavoitteeni on vain upottaa hänet minun maailmaani, ja rakentaa elämys minun ja drinkin kautta.

Eräs taito, jonka olen huomannut baarimestarin ammatissa olennaiseksi, on ollut työskentely-ympäristön havainnoinnin taito, joka koen tavallaan olleen opinnoissani jatkuvasti mukana. Baarimestarin käsikirjassa *Mikosta mestariksi* tätä suhdetta ilmaistiin seuraavalla tavalla:

”Yhdistävänä tekijänä baarimestarin toiminnalle kaikissa toimintaympäristöissä voidaan pitää, että hänen tulisi olla tilanteen tasalla ja hallita tilannetta eikä päinvastoin. Tämä tarkoittaa, että baarimestari pystyy ennakoimaan tulevia tapahtumia ja tietää mitä seuraavaksi tapahtuu ja mitä hän tulee itse tekemään.”

(Aho, Autti, Siitonen, 2009)

Koen paljonkin yhtymäkohtia baarimaailmassa ja omassa teatterin tekemisessä. Jos johonkin teatterityöhön mihin voisin verrata opittuja suhteita, niin kandidaatin lopputyöni *Hiroshima, rakastettuni* sekä *Voyage* olivat esityksiä, joissa mielestäni hyödynsin paljonkin baarialan kokemuksia.

Vaikka baarimestarin työssä oli paljon positiivista, olin silti päätynyt ammatissa siihen pisteeseen, jossa se ei enää täydentänyt minua tarpeeksi. Kaipasin enemmän merkitystä työstä, enemmän ”syvällisyyttä”, enemmän syvällistä suhdetta. Ehkä tämä kokemus oli myös syy siihen tilanteeseen, että lähdin suorittamaan lukiotani loppuun ja hakemaan Teatterikorkeakouluun.

Vaikka tänä päivänä olenkin suuntautunut intohimoisesti taidemaailmaan, niin baarityöstä silti nautin. Paljon olen myös ajatellut kuinka näissä kahdessa ammatissa (teatteriohjaaja, baarimikko) on enemmän samankaltaisuuksia kuin eroja. Ehkä voisin perustaa showravintolan, missä yhdistäisin teatteri- ja raflataitojani luodakseni ihmisille cocktaileja ja teatteriesityksiä - ai että!

1.7 Muutos ajassa - Eiran aikuislukio

Syyskuussa 2015 elämäni saapui merkittävä muutosvaihe, kun hakeuduin Eiran aikuislukioon suorittamaan kesken jäänyttä lukiotani loppuun. Eiran aikuislukion aika oli monen elämän tilanteen osalta tärkeä paikka. Koulu opetti ja takoi minuun muun muassa uskoa ja toivoa siitä, että elämässä pystyn saavuttamaan mitä vain, jos sitä tahtoo ja siihen uskoo. Sain sieltä sellaista tukea oppimisessani, mitä en ole käydyistä kouluista oikein ennen saanut. Koin että minua kuunneltiin ja opiskelutahtoani tsemppattiin. Kiitos tästä tulee kyllä Eiran lukion opettajille kuten opinto-opettajalle, opintopsykologille sekä ruotsin kielen opettajalle. He valasivat elämäni, ja toivat opintoihini intoa ja uskoa paremmasta itsestäni. Ilman koulun antamaa tsemppiä on kyllä myönnettävä, etten olisi varmaan hakenut Teatterikorkeakouluun, joten arvostus on koulua kohtaan suuri.

Suoritin lukion opinnot vuodessa, jonka aikana olin myös hakenut Teatterikorkeakouluun ohjauksen koulutusohjelmaan, minne minut valittiin kesäkuussa 2016. Ylioppilaaksi valmistuin Eirasta joulukuussa 2016.

1.8 Miksi Teatterikorkeakouluun?

Aikuislukion aikana aloin enemmän miettiä niitä merkityksellisiä asioita, joita haluaisin saada ja tehdä. Lukioajat herättivät minua ajattelemaan sitä, miten haluan käyttää elämässäni olevaa aikaa. Vaikka drinkkien tekeminen oli kivaa ja helppoa, ja sain jopa yhtä hyvin rahaa kuin kiinnitetyn ohjaaja palkkaa, niin se ei riittänyt minulle, sillä en tehnyt sitä vain rahasta. Olin 25-vuotias, joka vain kaipasi elämään enemmän henkilökohtaisuutta ja työtä, jossa voin olla syvällisemmin mukana.

Teatterikorkeakoulun ohjauksen koulutusohjelmaan hakiessani, en alussa tajunnut, että kyseinen koulutus erikoistuu pelkästään teatteriin eikä elokuvaan. On myönnettävä, että minulla oli koulun hakiessani ensisuhde ja ajatukset elokuvantekemisessä ja elokuvaohjaamisessa, mutta löysin itseni teatterimaailmasta. Olihan se erikoinen tilanne, mutta kun näin maisteriksi valmistumisen myötä tilannetta katsoo, niin teatteriohjaajan koulutusohjelma on ollut oikea paikkani.

Ei näitä elämän tuulia osaa aina oikein ennustaa, mutten ole silti unohtanut suhdettani elokuvantekoon ja katsotaan jospa vaikka elokuvanohjaamista lähtisin seuraavaksi opiskelemaan.

Seuraavaksi lainaan yhtä haastattelua, missä olin ilmaissut ajatukseni alaan päätymisestä. Koen sen olevan vieläkin relevantti kiteytys:

”Päädyin taidealalle, koska inspiroiduin vahvasti näkemistäni elokuvista. Minua innosti se, miten elokuva pystyy välittämään tarinoita, tunteita, maailmoja ja sanomaa. Sain ensikosketuksen Teatterikorkeakouluun, kun hain vuonna 2010 näyttelijälinjalle. En kuitenkaan päässyt toista vaihetta pidemmälle, mutta tutustuin silloin Teatterikorkeakoulun muiden ohjelmien tarjontaan. Tammikuussa 2016 suorittaessani lukiota loppuun (lukio jäi hetkeksi kesken ja kävin armeijan välissä) ajatus Teakista tuli uudestaan mieleen, sillä haku-aika oli silloin ajankohtainen. Tutustuin uudestaan tarjontaan, mutta sillä kertaa ohjauksen koulutusohjelma vangitsi kiinnostukseni.”

(Uniarts, 2019)

1.9 Suomi vieraana kielenä

Maahanmuuton myötä jouduin opiskelemaan täysin uuden kielen.

Suomen kielen opiskelu voisi sanoa alkaneen 6-vuotiaan, kun Suomeen ensi kerran saavuin. Vietin esikoulussa alle vuoden verran, ennen kuin siirryin jo ensimmäiselle luokalle kirkon kylän ala-asteelle. Suomen kielen taitoni ei tosiaan ollut tuolloin hyvää, mutta kouluun oli mentävä silti.

Ala-asteen ajoista lähtien opiskelu Suomessa on siten ollut enemmän vaikeaa kuin helppoa. Suurin haasteeni opiskelussa on ollut alusta asti suomen kielen kanssa, ja olen taistellut juuri kieliopin kanssa varmaan eniten, jokaisessa koulussa missä olen vain käynyt. Ongelma näkyi aina kirjoittamisessa ja lauseiden hahmottamisessa, mutta myös heijastui puheeseen. Kielelliset vaikeudet vaikuttivat myös muihinkin aineisiin kuin pelkästään suomen kieleen, kuten reaaliaineisiin, jossa sisältöä selitettiin kirjallisesti auki. Minulla oli jatkuvasti vaikeuksia hahmottaa ja ymmärtää sisältöä.

Kuusivuotiaana kun muutin Suomeen en vain muuttanut toiseen maahan, vaan muutin myös täysin ympäristöäni, ystäviäni ja kieltäni. Koska kieli muodostaa identiteettiäni, koen tärkeäksi korostaa sen roolia Teatteriohjaajan opinnoissa.

Tutustuinkin pro gradu tutkielmaan aiheena *Suomi toisena ja vieraana kielenä*. Tutkimus valaisi minulle, miksi taustani vuoksi suomen kielen opiskelun kanssa on ollut haasteita. Tutkimuksen mukaan toisen kielen oppijalla on jo yksi tai useampia omaksuttuja kieliä, joiden kautta hänen maailmansa hahmottuu. Tutkimus käsitteli myös lapsen suhdetta kieleen:

”...kielenoppiminen liittyy lapsen sosiaalistumisprosessiin, jossa lapsesta kehittyy kulttuurin ja yhteisön jäsen. Kielen ohessa lapsi oppii myös yhteisönsä sosiaaliset käytänteet ja normit ja oppii käyttäytymään yhteisesti hyväksytyllä tavalla, niin kielellisesti kuin muutenkin.”

(Mäkelä, 2009)

Mäkelä tuo ilmi sen, kuinka kieli on sosiaalinen väline, jonka avulla muokkaututaan osaksi ympäröivää kulttuuria ja yhteisöä, ja jolla muodostetaan identiteettiä. Olen myös asiaa ihmetellyt siltä kannalta, että jos kielen kanssa on lapsuudesta asti pikemminkin hajanaista, rikkonaista ja epäsujuvaa, niin luoko se sitten samankaltaisen rikkinaisen identiteetin suhteessa ympäröivään kulttuuriin ja yhteisöön?

Kyseistä rikkinaisuutta vahvistaa varmaan myös se, että oman muuton myötä suhteeni alkuperäiskieleeni (indonesia) hävisi melkein kokonaan, ja tällä tavalla vei minut tilanteeseen jossa en omannut mitään kieltä vahvana. Vielä lapsena osasin käyttää indonesian kieltä normaalisti puheessa sekä kirjoittamisessa, mutta nykyään kieli on aika lailla hävinnyt mielestäni. Onneksi kuitenkin kokonaan, sillä muistan vielä numeroita sekä muutamia fraaseja. Indonesian kieli, jota tunnetaan myös Bahasa Indonesia kuuluu yleisesti myös maan viralliseen kieleen ja on erittäin läheistä sukua malaijille.

Annan muutaman esimerkin niistä fraaseista ja numeroista mitä hiukan vielä muistan:

- *Apa kabar=mitä kuuluu*
- *Nama saya Michael=minun nimeni on Michael*
- *Satu, dua, tiga, empat, lima=yksi, kaksi, kolme, neljä, viisi*
- *Terimah kasih=kiitos*
- *Selamat malam=hyvää iltaa/yötä*

Oletukseni on, että tämän tilanteen vuoksi, jossa molemmat kieleni ovat rikki en oikein saanut selkeää suhdetta ja ymmärrystä ympäröivästä kulttuurista. Ja koska koin myös syrjintää ja rasismia se vahvisti rikkinäistä suhdettani kieleen.

Vaikka olenkin jo 26 vuotta suomen kieltä opiskellut, niin on vieläkin haasteita juuri kieliopin ja luetun ymmärtämisen kanssa. Suhteessa Teakin opiskeluun, kielen kanssa sainkin toden teolla tsemppata itseäni, koska onhan se kuitenkin korkeakoulu. Positiivista tästä on mielestäni lopulta se, että se runsas kirjallisuuden ja suomen kieltä parissa oleminen lopulta auttoi minua kehittymään sen parissa ja nopeasti. Toki helppoa se ei missään vaiheessa ole ollut ja vaati paljon henkistä sitkeyttä ja tahtoa.

Toivoisin silti tulevaisuudessa, että heille joilla suomen kieli ei ole niin vahva, annettaisiin enemmän aikaa kuuntelemiseen ja vastaamiseen. Tätä olisin toivonut opinnoissani enemmän, sillä en aina ehtinyt ymmärtää tai pystynyt vastaamaan.

1.10 Sopeutumisen haasteita

Nurmoon muuttaessani sen ajan kulttuuri ei ollut kovin hyväksyvä ulkomaalaisia ihmisiä kohtaan. Vuonna 1996 Pohjanmaalla ulkomaalaiset ja maahanmuuttajat eivät valitettavasti olleet vielä normaalia nähtävää ja koettavaa. Normaalilla viittaan siihen kuinka ulkomaalaistaustaiset nähtiin erikoisina, poikkeavina, joihin ei oltu totuttu ja näin ollen ”normaalista” poikkeavana ihmisryhmänä.

Vaikka olenkin puoliksi Suomesta, niin Indonesian geenieni vuoksi erotuin helposti joukosta. Siitä huolimatta että olen Suomen kansalainen, olen kokenut muiden silmissä silti olevani ”erilainen”, ”eksoottinen”, ”ulkomaalainen” ja/tai ”maahanmuuttaja”.

Geenieni vuoksi olen tummempi ihosta, hiuksista, karvoituksesta ja silmistä, joten erotuin helposti joukosta tummien piirteitteni vuoksi. Tähän ulkonäkökeskeiseen eroavaisuuteen, kun lisättiin vielä, että olin kielellisesti sekä sosiaalisesti poikkeava huonon suomen kielen taidon takia. Tämä yhdistelmä vieraannutti minut yleisestä normistosta entisestään, joka ei todellakaan auttanut parantamaan omaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta, yhteisöllisyyttä ja sopeutumista valitsevaan ympäristöön.

Muutamia muistoja mitä sain ajasta mukaan, olivat muun muassa erilaiset nimittelyt, kuten: ”nokikeppi, hiekkaneekeri ja mamu (maahanmuuttaja)”. Hauskaa tässä oli se, että tajusin tuon nokikeppi-nimityksen vasta vuosien päästä, ihmettelinkin sitä silloin mitä se tarkoitti.

Sosiaalista syrjintää olen saanut elämässä varmaan eniten. Lapsuuteni ja koulutuspolkuni Suomessa sisältää paljon yhteisöön liittyviä minulle epäsuotuisia valta-asetelmia, sekä alistaisuutta

taustani ja kielitaitoni vuoksi. Usein se nähtiinkin enemmän ”yleisenä” ongelmana ja haittana. Nämä reaktiot opinkin huomaamaan aluksi ihmisten käytöksestä ja sitten katseista.

Näin jälkikäteen olen paljon ihmetellyt kuinka kukaan ei osannut nähdä minun hätähuutoani, jossa halusin vain sopeutua ja tulla toimeen kaikkien kanssa, ja oppia heidän kulttuuriaan ja toimintatapojaan, sekä saada osakseni sitä kansallisuutta mitä kaikki muutkin tuntevat itsessään. En halunnut kellekään pahaa, mutta silti minut koettiin pahana – erilaisena – poikkeavana.

1.11 Hyvä elämä, hyvä katse

Tajuan nyt, miten meidän silmämme ovat kehomme vaikutusvaltaisain elin, sillä katseemme kautta pystymme vaikuttamaan toiseen ihmiseen ilman kosketusta, vain katsomalla häneen. Katseessa on voimaa mitä käytämme jatkuvasti ja tiedostamatta sen vaikutusvaltaa. Katseella opimme maailmasta ja toisista ihmisistä, sillä se on havainnoinnin voima. Katse siis ei ole mikään pikku juttu vaan pystyy sisältämään kokonaisen maailman, galaksin, elämän. Kun on elänyt ja kohdannut tarpeeksi paljon erilaisia katseita, alkaa oppimaan ja näkemään sävyjä. Kun toista ihmistä katsomme, niin katsomme hänen silmiään vai hänen ajatuksiaan, maailmojaan, tunteitaan, elämäänsä, tunnelmiaan, mielialaansa, totuuksia vai valheita – vai etsimmekö sieltä oikeastaan vain turvaa?

Uskon siihen, että jos vain opimme käyttämään katseissamme enemmän empatiaa, onnistumme myös levittämään sitä - turvaa.

Monesti unelmoin että saisin elää normaalia elämää, olla ihmisten katseissaan ja tavoissaan normaali, ja olla vertaisensa, sosiaalisesti hyväksyty. En halua niitä katseita, jotka pitävät sisällään halventavia, pelokkaita, arvostelevia, alistavia, vihaisia ja epäluottamusta herättäviä asenteita. Ne oikeasti satuttivat ja henkisesti tuntuivat pahalta. Enkä itse sellaista halua kenellekään antaa, en pysty sillä tiedän miltä se tuntuu. Halusin lempeitä, auttavaisia, hyväksyviä katseita, tahdoin olla heidän silmissään hyväksyty, olla maassa hyväksyty, olla katseissa normaali – turvallinen.

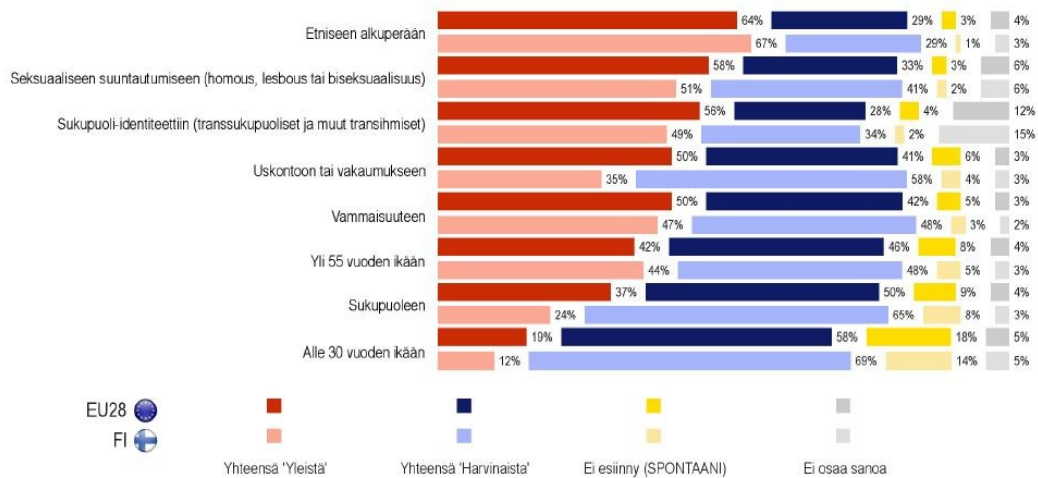
Nykyään ymmärrän myös paremmin heitä, jotka omaavat vastaavanlaisen taustan kuin minä. Tiedän sen, ettei ole helppoa elää suomalaisessa kulttuurissa, missä jo pelkkä kielen opettelu on yhtä tuskaa, mutta kun siihen lisätään vielä erilaisten rakenteiden ja yhteisöjen tuoma syrjintä ja rasismi, niin ei kauaa tarvitse miettiä, että helpottaako se sopeutumaan ja luomaan hyväksyvää ja tasa-arvoisempaa suomalaista kulttuuria – ei valitettavasti.

Meidän on päästävä eroon sortavista malleista ja rakentaa sellaisia malleja, joilla onnistutaan tukemaan ja muodostaa parempaa sopeutumista ja oppimista.

Vuoden 2015 syrjimistä tutkivan tutkimuksen mukaan jopa 67 % suomalaisista koki etnisen taustan olevan yleisin syrjimisen muoto. Tutkimuksessa tutkittiin useita eri syrjimisen muotoja, joihin sai vastata omakohtaisesti.

1. KÄSITYS SYRJINNÄSTÄ YHTEISKUNNASSA

QC1. Kertokaa jokaisen seuraavan syrjintämuodon kohdalla, onko se mielestänne erittäin yleistä, melko yleistä, melko harvinaista vai erittäin harvinaista (MAASSAMME)? Syrjintä, joka perustuu...



(Yhdenvertaisuus barometri, 2015)

Tutkimustuloksia katsoen on raskasta todeta, miten syrjimistä tapahtuu niin monella eri sektorilla.

Tutustuin myös tutkimus aineistoon *Syrjinnän vastaiseen käsikirjaan*, jossa avattiin kattavasti syrjinnän erilaisista vaikutuksista ja ilmiöitä. Tutkimuksen mukaan syrjintä sotii modernin yhteiskunnan keskeisiä arvoja vastaan. Se uhkaa demokratiaa, joka perustuu siihen että kaikki ovat yhdenvertaisia esimerkiksi sukupuoleen, etniseen alkuperään ja varallisuuteen katsomatta.

Tutkimuksessa korostettiin muun muassa kuinka ongelmallista on se, kun syrjiminen kohdistuu sellaisiin henkilön ominaisuuksiin, joihin hän ei itse voi vaikuttaa, kuten

”Etniseen tai rodulliseen alkuperään, sukupuoleen, ikään, sukupuoliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen. Identiteetin kannalta nämä kohdennetut syrjimisen muodot ovat hyvin olennaisia, koska yksinkertaisesti syrjiminen muovaa ihmisen kokemusta ja tapaa katsoa maailmaa.”

(*Syrjinnän vastainen käsikirja, 2003*)

En siis ihmettele, että kaikki lapsuudessani koetut syrjimisen kokemukset ovat pureutunut minuun syvästi ja traumatisoiden. Vaikka asiasta onkin tehty kattavia tutkimuksia ja laadittu Suomen lakiin ja valistettu kouluissa intersektionaalisen feminismin kautta, ja pyritty uusilla antirasistisilla ja syrjinnän vastaisilla säännöstöillä ja toimintatavoilla tätä kaikkea ehkäisemään, niin silti olen nähnyt ja kokenut vielä 2022 luvulla ihmisten harrastavan syrjintää sekä rasismia. Mitä tämä kertoo meistä, olemmeko hitaita oppijoita?

Nyt 26 vuotta Suomessa asuvana ihmisenä, jolla on Suomen kansalaisuus, ja joka puhuu sekä kirjoittaa aika sujuvasti suomen kieltä ja vielä käy kouluja samalla kielellä voisi teoriassa sanoa, että olenhan suomalainen. Mutta näinhän minua ei vielä nähdä. Olen vieläkin yllättävän monesti saanut kohdata Suomessa omaa erilaisuuttani niin ulkonäössäni, -tavoissani -ja kielenkäytössäni, hyvässä ja pahassa. Vaikeammat tilanteet ovat olleet usein niissä paikoissa, jossa valtaväestönä

ovat ”niin sanottuja” kantasuomalaisia. Näissä paikoissa ja tilanteissa erilaisuuteni korostuu ja se usein jakaakin ihmisiä jotka pitävät sitä joko hyvänä tai huonona.

Miksemme opi katsomaan ja kohtelemaan toisiamme vain tasa-arvoisina ihmisinä. Haluammehan lopuksi vain hyvää toisillemme, eikö niin? Vai olemmeko hävittäneet sen ymmärryksen?

1.12 Taiteellisuuteni

Suhtautumiseni taiteen kontekstiin on ollut lapsuudesta asti vierasta, tarkoitan tällä, etten ole kasvanut esimerkiksi taiteilijaperheessä ja varttunut taiteilijoiden kanssa, taikka altistunut ympäristöni kautta esimerkiksi teatteritaiteen historiaan. En ole myöskään harrastanut lapsuudessani, eli alle 18-vuotiaaseen asti, mitään esittävää taidetta, kuten teatteria, tanssia tai laulanut. En lukenut oikein kirjojakaan tai edes sarjakuvia, en oikein tykännyt lukemisesta ja ennen Teatterikorkeakouluun hakemista kerkesinkin lukemaan vain yhden kirjan koko elämässäni. Kirjallisuus, performatiivisuus ja taiteen tuntemus, mitä näen nykyään yliopisto-opinnoissani ja varsinkin teatteriopiskelussa tärkeäksi, puuttui elämästäni täysin.

Toisin sanoen vahvoja lähtökohtia ei oikein ollut.

2. TEATTERIKORKEAKOULUN OPISKELIJA

2.1 Kandidaatti vuodet

Aloittaessani teatteriopinnot Teatterikorkeakoulussa kokemukseni teatterista sekä käsitykseni ohjaajan ammattiin oli vähäinen. En ole harrastanut koskaan teatteria ja yleisesti ollut tekemisissä teatterimaailmaan, esityksiäkin olen vain yhden nähnyt.

Kouluun päästyäni koin valtavaa innostusta kaikesta siitä mitä Teatterikorkeakoulu piti sisällään. Olinhan päässyt hyvin haastavaan kouluun, sekä saanut elämässä seuraavalle 3+2 vuodelle selkeän suunnan ja tarkoituksen. Koin heti, että elämäni tulee siitä muuttumaa ja mitä se nykypäivänä onkin.

Ensimmäisen vuoden jälkeen tilanteeni kuitenkin muuttui ja paljonkin. Tunsin lukukauden loputtua oikeastaan suurta syyllisyyttä ja häpeää omasta osaamattomuudestani ohjaamista sekä sitä Teak-kulttuuria kohtaan, johon astuin. Sosiaalisen kulttuurin kannalta, koen että Teakilla on ”oma kulttuuri”, jota en saapuessani osannut hahmottaa. Tarkoitin tällä, että teakissa on muun muassa tietynlainen tapa keskustella, kysyä, pyytää, antaa ja olla yksityisesti ja julkisesti. Olin hukassa siitä, miten olla ihmisten kanssa tai ehkä sekin vaikutti, että olin ”ohjaaja” tai yksinkertaisesti käytökseni ei soveltunut ja olin tällä tavalla erilainen.

Syyllisyyden ja häpeän kokemus korostui koska ympärilläni oli vain ihmisiä, jotka ovat olleet alalla vuosia ja tiesivät entuudestaan paljon teatterimaailmasta ja siitä taidekulttuurista, sekä olivat sosiaalisesti hyvin paljon edellä. Koska ensimmäisen kouluvuoden päättötyö pienoisenäytelmäkään ei mennyt ihan nappiin, loi se lisää epäonnisuuden tunnetta, joka kruunasi lukukauden päättymisen.

Astuin maailmaan, jossa kaikki oli uutta, ei ollut tuttuja, enkä tiennyt teatterista taikka ohjaamisesta. Olin vain se pystymetsäläinen henkilö, joka pääsi vailla mitään kokemusta Suomen vaativimpaan yliopistoon opiskelemaan asiaa mitä en osannut.

2.2 Suhteiden luonti ja opiskelun kuormitus

Voisin heti alkuun todeta, että suhteiden rakentaminen ja saaminen koulussa on niitä tärkeimpiä tekoja, mitä koulussa kannattaa tehdä. Onhan koulu ympäristönsä vuoksi se paras paikka muodostaa yhteyksiä ja luoda verkostoa.

Vaikka tosi asiahan tämä on, niin toinen tosi asia on myöskin se, että se kaikki uuden asian opiskelu oli myös todella raskasta ja rasitti aivojani sen verran paljon, että lepoa tarvitsin, jotta jaksoin opiskella. Lopulta kuormituin sen verran paljon siitä kaikesta opiskelusta, etten oikein jaksanut tehdä mitään muuta. Aloin vähentää menoja esimerkiksi juhlimista, urheilua ja vapaaehtoisia sosiaalisia tapahtumia.

Koululaisiin tutustumisen kannalta se oli toki huonoa, mutta piti valita mihin panostaa aikaani ja energiaani, joten päädyinkin siihen, että kerään tietoa, taitoa, kokemusta ja ymmärrystä ennen kuin panostaisin muihin sosiaalisiin tapahtumiin.

Väsyneisyyden ja kuormituksen lisäksi tokan vuoden alkaessa huomasin eräänlaista muutosta omassa opiskelussa. Tunsin että Teak - yhteisössä oli syntynyt eräänlaista suosiottomuutta minun kohdalleni. Oletukseni on, että sen jälkeen, kun tein toisen vuoden kouluprojektini (Talvimusikaali) olin joutunut omien vuosikurssin epäsuosioon ja eräällä tavalla silmätikuksi. Huomasin tämän suosiottomuuden sosiaalisten tilanteiden kautta, kuin esimerkiksi ensimmäisenä vuonna. Toisen vuoden loputtua tuntui, että olin menettänyt tavallaan paikkani, en vain enää vuosikurssilaisteni parissa vaan nyt koko Teak-yhteisössä. Se oli henkisesti musertavaa huomata, että olin toisten silmissä epäsuosittu, enkä tuolloin todellakaan tajunnut, että olin oikeastaan ajautunut tilanteeseen, mitä olin lapsuudessani saanut paljon jo osakseni. Sosiaalinen syrjintä, yhteisöstä poikkeava suhde ja turvattomuus kouluympäristössäni. Näen nykyään, että ne kandin aikana opiskelu vei minut lopulta vanhojen traumojeni luokse. En tällaista suhdetta ja tilannetta todellakaan tahtonut saada, tahdoin kouluun päästyäni pikemminkin tutustua kaikkiin kurssikavereihin, sekä oman vuosikurssin näyttelijöihin, sekä suunnittelijoihin, tanssijoihin ja dramaturgeihin. Koska kaikki nämä kokemukseni perustuvat omaan näkemykseni, on myös vaikeaa saada varmaa tietoa siitä miksi opiskeluni sosiaalisessa näkökulmassa lähti raiteiltaan.

Jos joku olisi kertonut koulun alussa minulle, kuinka suhteita kannattaa luodaan, ja että sosiaalistuminen on myös energiaa vievää, olisin ehkä osannut paremmin tasapainotella opiskelun ja sosiaalistumisen kanssa.

2.3 Sosiaalinen ympäristö

Luin Tiina Hiekkasen ja Anna-Maija Mökkösen pro gradun, *Koululuokan sosiaalisten suhteiden yhteys nuorten itsearvioituun terveyteen*, joka käsitteli sosiaalisia suhteita. Sieltä nousi muun muassa seuraava ajatus, jonka koen olennaiseksi.

” Sosiaalinen ympäristö asettaa odotuksia käyttäytymiselle ja toiminnalle erilaisten sääntöjen ja normien kautta. Normit määrittävät sitä, miten tulee käyttäytyä ja ne ilmenevät joko selkeinä, suorina sääntöinä tai epäsuorina, sanattomina sopimuksina ja odotuksina.”

(Hiekkanen & Mökkönen, 2007)

Tämän mukaan ympäristöni rakensi odotuksia käyttäytymiselleni ja toiminnalleni, omien sääntöjen ja normien kautta, ja oli siis eräällä tavalla vastuussa siitä miten opin ja miten käyttäydyin koulussa. En ollut siis yksin vastuussa itsestäni, vaan ympäristöni on vastuussa myös minun kehityksestäni.

On myös huomioitava se, kuinka opiskelusta tullut kuormitus, sekä ympäristöstä muodostunut sosiaalinen yhteenkuulumattomuus repi minua eräällä tavalla eri suuntiin. Oli jo muutenkin vaikeaa omaksua kokonaistaidemaailmaa, mutta kun siihen kylkeen lisää sosiaalisen kulttuurin tuoman yhteenkuulumattomuuden, vei se minut melkein siihen pisteeseen, jossa halusin luovuttaa, sillä kuormitusta ja painetta tuli yksinkertaisesti joka suunnasta.

Tutkimuksen mukaan oppilaiden välisillä vertaissuhteilla, jotka tässä tilanteessa suhteutan Teak-yhteisöön ja vuosikurssilaisiini, omaa suuren merkityksen nuoren rakentamalle minäkuvalle eli käsitykselle omasta itsestään. Mutta kysymys on, että millaisen minäkuvan se rakentaa, kun yhteisö käyttäytyy poissulkevasti. Hiekkasta jatkaen tutkimuksessa viitataan vielä siihen, että

vertaissuhteen avulla oppilas voi saada tunteen johonkin kuulumisesta ja oppii toimimaan yhdessä toisten kanssa. Ehkä tässäkin koitui ongelmaksi, kun en saanut oikein mistään vertaistukea ja koska kanssa opiskelijat taikka ohjauksen koulutusohjelma opiskelijat on tunnettu myös "lonely wolf" tyylistä. Lopulta en löytänyt oikein paikkaani teatteriyhteisöstä, kun en kokenut missään vaiheessa kuuluneeni mihinkään siellä olevaan "tapaan", vaikka kovasti halusinkin. Joten ristiriitaisuutta muodostui tämänkin kohdalla.

"Mikäli lapsi tai nuori tulee torjutuksi vertaissuhteissaan, voi seurauksena olla kohonnut yksinäisyyden, eristäytymisen tai kiusatuksi tulemisen riski. Torjutuksi tuleminen vertaissuhteissa voi olla yhteydessä myöhempään tunne-elämän ongelmiin kuten ahdistuksen ja masennuksen ilmenemiseen."

(Hiekkanen & Mökkönen, 2007)

Voisin kyllä todeta, että opiskelussani olen kokenut myös vastaavanlaisia kokemuksia, jotka huipentuivat kolmannen opiskeluvuoden aikana. Kandidaatiksi valmistuminen kuitenkin toi suurta helpotusta ja antoi itseluottamusta sekä vahvempaa motivaatiota jatkaa yhtä sinnikkäästi maisterivuosisissa.

2.4 Kokemus puhuu - altavastaaaja

Melkeinpä heti huomasin, miten tärkeä asia oli saada enemmän kokemusta taidealasta, teatterista sekä ohjaajantaiteesta. Tarvitsin lisää kokemusta, jotta ymmärtäisin paremmin ympäristöäni, kurssitovereitani ja ammattiani ohjaajana.

Tarvitsin ohjaamisessa enemmän käytännön kokemusta, koska koin että tietämättömyyteni alaa ja ammattia kohtaan oli yleisesti se asia, jossa sain eniten kohdata huonommuutta ja eriarvoisuutta suhteessa esimerkiksi kurssikavereihini. Tarvitsin kipeästi tietoa ja ymmärrystä näistä kaikista, ja koin että koulussa oli liian vähän paikkoja, joissa olisin saanut tutkia ja kehittää ohjaamiseen tarvittavia taitojani. Hakeuduinkin tilanteen takia kaikkiin mahdollisiin projekteihin ja kursseihin mitä vain löytyi ja missä saisin juuri kehittää omia taitojani.

Haluan tuoda esiin että valmiuteni opiskella olivat täysin eri tasolla kuin muilla ohjauksen opiskelijoilla joilla useilla oli jo vuosia kokemusta alasta, ja omasivat jo praktiikkoja sekä ymmärrystä ohjaamisesta. Kaltaiseni opiskelijan, jolla ei ollut minkäänlaista konkreettista kokemusta ja hyvin vähän ymmärrystä alasta täytyi tehdä yksinkertaisesti enemmän pohjatyötä. Opintoihin toivon tulevaisuudessa enemmän huomiota siihen, kuinka muodostaa ryhmiä esimerkiksi heidän lähtökohtiensa perusteella. Se ei aina ole tasa-arvoista, kun pistetään kaikki samalle viivalle opiskelemaan.

3. PRODUKTIOT JA KURSSIT

3.1 Johdanto

Käyn läpi muutamia produktioita sekä kursseja mitkä koin kandidivuosina olennaisiksi ja tärkeiksi teatteriohjaajan ammatin kannalta. Nostan jokaisesta kurssista itselleni olennaisia tapahtumia, jotka ovat olleet hyödyllisiä ohjaamiseni kannalta. Toki nämä eivät ole ainoita tapahtumia, joista olisin saanut oppia, vaan olivat itselleni ne vaikuttavimmat, joista koin saavani paljon ohjaamisen oppimisen kannalta.

3.2 Pienoisnäytelmä – Totuusleikki

Totuusleikki oli näytelmälähtöinen produktio, neljälle näyttelijälle, ja ohjasin sen ensi-iltaan Teatterikorkeakoulussa huhtikuussa 2017. *Totuusleikki* oli pienoisnäytelmäni nimi, joka oli ensimmäisen kouluvuoden suurin produktio. Pienoisnäytelmän tuotannollinen prosessi meni siten, että näytelmän kirjoitti saman vuosikurssin dramaturgiopiskelija, jonka saman vuosikurssin ohjaaja sitten ohjasi, saman vuosikurssin näyttelijöiden kanssa. Haluan kertoa ensimmäisestä teatteriproduktiostani, mitä tavoitteita minulla oli ja mitä siitä opin.

Pienoisnäytelmä oli itselleni ihka ensimmäinen teatteriohjaukseni. Se tarkoittaa, että olin ensi kertaa ohjaamassa kantaesitysnäytelmää neljän näyttelijän kanssa. Tavoitteeni oli oppia kaikki ohjaamisesta, ja halusin että esityksestä tulisi upea ja saisin näyttää omia taiteellisia taitojani ohjauksessa.

Lopulta prosessi ei mennyt ihan mutkitta, sillä kompastuin heti muun muassa näytelmän tekstin ja näyttelijöiden ohjaamiseen kanssa. Teatterityöskentelyssä oleva ryhmätyöskentely oli niin uutta, etten oikein osannut hahmottaa asioita, joita nykyään minusta taiteellisissa töissä pitäisi huomioida. En siis ymmärtänyt näyttelijöiden ja tekstin taiteellisia rajoja, esimerkiksi miten näyttelijä työskentelee, kun näytelmää tulkitsee.

Tekstin kanssa sitten kamppailin, sillä en oikein ymmärtänyt ajatella että käsikirjoittaja kirjoittaa näytelmän oman näköiseksi, ja jota ohjaajana minun täytyy ensiksi lukea hänen vision kautta. Olin mielessäni tämän suhteen sivuuttanut ja lähtenyt tulkitsemaan tekstiä suoraan oman visioni kautta. Tämähän toi eripuraa, koska kokeneet näyttelijät tulkitsivat sen toisella tavalla.

Henkilöohjaamisessa ja työskentely näyttelijöiden kanssa, oma tapani ohjata synnytti useimmiten ongelmia. Olin sotkussa ensinnäkin sen suhteen, miten tulkita tekstiä, mutta myös sen suhteen kuinka työskennellä näyttelijöiden kanssa tekstillä. En myöskään ymmärtänyt mitä tarkoittaa näyttelijäntyö konkreettisesti, joten kohtasinkin seuraavia uusia taiteellisia termejä kuten ”toisen taiteellisen rajan ylittäminen” taikka ”mikromanagementointi” sekä ”nukettaminen”.

Lopulta nämä ongelmat vaikuttivat ryhmän dynamiikkaan ja loivat prosessiin haasteita, jotka koin henkilökohtaisesti raskauttavina. Tuntui että minulle sysättiin kaikki vastuu ”ratkaista” asia.

Viittaamalla aikaan ja tapahtumaan otan yhden raportin, minkä olin laatinut *Ohjaaja ja valta* -kurssista vuonna 2017.

”Nyt kun muistelen oman pienoisenäytelmän prosessia, niin muistan kuinka haastavaa se ryhmätyöskentely oli. Dynamiikka meillä ei ollut kohdillaan ja monesti vaan sen takia kun en osannut tai tiennyt jostain, niin pidin ne itselläni pyrkien ratkaisemaan ne täysin itse ja tässä tapauksessa virheeni oli se etten käyttänyt ryhmän potentiaalia. Olin visioitteni kanssa hyvin tarkka ja halusin luoda täysin sitä mitä näin, ja tässäkin tapauksessa en hyödyntänyt ryhmän tietotaitoja ja en antanut tilaa luovuudelle. Silloin en tosiaan tiennyt yhtään mitä ohjaaja on. Yks ongelmistä oli kuitenkin sen jälkeen se, etten osannut tuoda niitä ajatuksia esille käyttäen näyttelijöitä subjekteina eikä pelkästään objekteina. Sitten en osannut sivuuttaa siviilipersonani ja luoda täysin työpersoonaa. En pystynyt tehdä vahvoja päätöksiä, sillä koin kohteliasuuden tunnetta.”

(Oma raportti Ohjaaja ja valta kurssista, 2017)

Raporttia lukiessani huomaan kuinka paljon siinä korostan omaa suhdettani ryhmätyöskentelyyn ja sieltä kumpuaviin ongelmiin. Tarkkuuteni, jota tekstissä korostan, määritän nykyään enemmän kuvataiteelliseksi suhteeksi, jonka kautta esitystä paljon ajattelinkin. Nykyään voisin sanoa, että liian tarkat mielikuvat omassa visiossa rajoittavat muun työryhmän taiteellista suhdetta, kuten tässä produktion näyttelijätyötä. Ehkä myös ne minulle mainitut ”migromanagerointi ja nuketus” - ohjaamisen tapoina johtuivat siitä, että olin liian tarkka visiossani. Tarkoissa mielikuvissa muistan keskittyneeni paljon erilaisiin tunteisiin sekä teemoihin, kuten rakkaus ja kuolema. Yritin hakea sellaista näyttelijäntyötä, joka olisi enemmän ekspressiivistä ja johon halusin sekoittaa tanssillisuutta.

Kun ajattelen koko tilannetta, niin tällainen tavoite tuotti sen verran ristiriitaisuutta opettajien sekä näyttelijöiden kesken, että lopulta vastuuopettajien kehotuksesta jouduin taiteellisesti kääntämään koko prosessin eri suuntaan. Muistan hyvin sen hetken, kuinka se sekoitti pääni niin hyvin, että olin lopulta taiteellisesti ja henkisesti hukassa. Koin valtavaa pettymystä itseäni, sillä halusin niin paljon todistaa olevani koulun, ja kanssaopiskelijoiden arvoinen, mutta päädyin pilaamaan koko homman. Työryhmä oli pettynyt, opettajat pettyneitä, ja tuntui että kaikki oli vain pettyneitä ja koin itseäni surkeaksi ohjaajaksi. Sekään ei auttanut asiaa, kun muiden vuosikurssin produktiot olivat onnistuneita niin ohjauksessa, kuin näyttelijöiden kanssa, kuin esityksenä ja toinen jopa niinkin paljon, että se pääsi kiertueeseen. Koin tavallaan täydellistä epäonnistuneisuutta.

3.3 Talvimusikaali – Ihmemaa

Taideyliopiston talvimusikaali on Sibelius Akatemian opiskelijoista lähtöisin oleva vuosittainen koulun ulkopuolella tapahtuva tapahtuma, jonka produktio muodostetaan opiskelijavetoisesti täysin tyhjältä, eli työryhmästä taiteelliseen sisältöön ja esiintyjien rekrytointiin, sekä markkinointiin muodostetaan ruohokuuren kautta ja vieläpä koulun ohella.

Oli helmikuun loppua 2017 ja olin opiskellut teatterikorkeakoulussa jo puolet lukukaudesta, kun sain kohdata opiskeluaikani suurimman käänneentekijän, kun minulta kysyttiin kiinnostusta lähteä ohjaamaan ja luomaan Taideyliopiston Sibelius Akatemia -vetoista talvimusikaalia. Tänä hetkenä,

kun tätä kysyttiin, oltiin vasta työryhmän muodostamisvaiheessa, jossa tuottaja sekä kapellimestari etsi ohjaajaa ja käsikirjoitusta.

Miksi lähdin produktion mukaan? Viitaten niihin ajatuksiin omasta kokemattomuudestani, joita koin kouluun tullessani tunsin, niin tämä produktio oli vastaus siihen. Produktion näin parhaaksi käytännönopin lähteeksi, jota aloittelevana ohjaajana tuona aikana kovasti kaipasin. Samalla musikaaliin sisältyvä musiikin rooli oli taiteellisesti kiehtova ja veti vahvasti puoleensa. En koskaan ole työskennellyt musiikin kanssa, joten näinkin produktion myös paikkana, jossa saisin sitäkin opiskella. Produktio oli siis kuin monta karpästä yhdellä iskulla, joten hyppäsin todellakin mukaan. Tavoitteenani produktiossa oli saada lisää kokemusta henkilöohjaamisesta, musiikintajusta, tuotannosuunnittelusta, käsikirjoituksesta ja ihmisiin tutustumisesta.

Talvimusikaalin prosessi oli lopulta erittäin olennainen produktio opiskelussani monessakin asiassa. Sen kautta sain muun muassa käytännön kokemusta, sekä erilaisia praktiikoita mitä tarvitsin ymmärtääkseni ohjaamista. Produktio antoi myös ymmärrystä suurten produktioiden luomisesta ja isojen työryhmien kanssa työskentelystä, sekä erilaisten taidemuotojen kanssa työskentelystä, mutta varsinkin laulun ja musiikin kanssa työskentelystä. Musikaalin käsikirjoitusprosessin myötä, opin myös havainnoimaan käsikirjoituksen maailmaa sekä sen kanssa työskentelyä. Sain monipuolista kokemusta produktiosta ehkä tärkeintä oli musiikin kanssa työskentely, isojen kuvioden hahmottaminen ja muodostaminen prosessiomaisesti, sekä miten erilaisten taidemuotojen kanssa työskennellään ohjaajana.

Prosessin aikana opin näkemään musiikin kuin maailmana, joka pitää sisällään paljon ajatuksia, tunteita, mutta myöskin konkreettisia rakenteita, suuntia sekä sanastoa. Musiikin kautta opin paljon myös konkreettisia teorioita, joita koen hyödyllisenä käyttää ohjaamisessa. Isojen prosessien hahmottamisen kautta opin, kuinka asiat tapahtuvat porrastetusti suhteessa aikaan ja paikkaan. Opin kuinka suunnitella harjoituksia ja miten edetään kohtauksissa. Mitä asioita käsitellään tänään ja mitä ensi kerralla. Inspiroivin näistä oli kyllä huomata miten erilaiset taidemuodot kuten valo, ääni, musiikki, laulaja, näyttelijä, tanssija, koreografia, ensemble, ym. pystyvät toimimaan yhdessä.

Koin tässä, että ne pienoisnäytelmän ongelmat oikeastaan auttoivat minua musikaaliproduktion näyttelijöiden ohjaamisessa.

Tämä produktio muodosti kattavan kokemuksen ohjaamisesta. Kiitän siitä professoriani **Saana Lavastetta**, että hän mahdollisti produktion osana tokan vuoden opintojani. Produktio antoi minulle valtavat valmiudet ja auttoi minua tulevissa ohjauksissa, kuten kandidaatin lopputyön kanssa. Suhteessa ohjaajan ammattiin koen, että ohjaajan koulutusohjelmassa olisi tärkeää päästä kokemaan ja hahmottamaan isojakin produktion muotoja, sillä sieltä saa aika paljon irti. Vaikka tykkäsin työskennellä musikaalimaailmassa, niin en kuitenkaan nähnyt itseäni tulevana musikaaliohjaajana. Halusin vain kokemusta, taitoa ja ymmärrystä ohjaamisesta.

Ihmema - musikaali meni oikein hyvin, saimme upean vastaanoton ja työryhmä oli tyytyväinen. Taideyliopiston talvimusikaali *Ihmema* oli 44 hengen produktio, jonka ohjasin ensi-iltaan Glorian tapahtumatalolla helmikuussa 2018.



(Talvimusikaali-*Ihmema*)

3.4 Kandidaatin lopputyö - Hiroshima, rakastettuni

Kandidaatin taiteellinen opinnäytetyöni oli, elokuvakäsikirjoituksen pohjalta sovittamani, Marquerite Duraxsen *Hiroshima, rakastettuni*. Alun perin minun piti ohjata ja työskennellä saman vuosikurssin dramaturgin laatiman näytelmän parissa, mutta työryhmää muodostettaessa oli tullut sen verran ongelmia, että se vaihdettiin toiseen näytelmään – *Hiroshima, rakastettuni*.

Kandidaatin lopputyön prosessista haluan nostaa kaksi asiaa, joita pidän opiskelussani merkittävinä ensinnäkin, miksi työryhmäkasaaminen oli niin vaikeaa. Ja toiseksi, se oli upein teatteriproduktio mitä minulla on luultavasti tähän päivään saakka ollut.

Näytelmä, jota minun piti alun perin ohjata piti sisällään useita rooleja, mutta halutessani sen ohjata oli esiintyjien puolella tullut vastahakoisuutta. En sitä tuolloin todellakaan tajunnut, että esiintyjien vastahakoisuus liittyi työskentelyyn minun ohjauksessani. Koko tilannetta myös käsiteltiin epäsuorannaisesti vältellen, joten kuulinkin tästä vastahakoisuudesta ”virallisemmin” vasta paljon myöhemmin.

Yleisesti koin tilanteen ongelmalliseksi, sillä olin eräällä tavalla tikunpähän nostettu opiskelija ja tällä tavoin sain huomiota, joka on yhteisöllisyyden kannalta ongelmallista. Pohdin vain että olinko ohjaaja, jonka ohjaamistavat nähtiin niin vaikeaksi tai ongelmalliseksi, ettei minulle annettu edes tilaisuutta vai miksi tilanne oli niin ongelmallinen? En ole vielääkään asiasta saanut vastauksia, joten on todella vaikeaa kehittyä ja muuttua ”paremmaksi” tietämättömänä.

Haasteiden jälkeen saimme onneksi muodostettua työryhmän, ja uudella upealla tekstillä. *Hiroshima, rakastettuni* elokuvakäsikirjoitus kertoo kahdesta ihmisestä, joiden tragediat kohtaavat

muodostaen rakkauden. Näytelmä myös kertoo kahden eri kulttuurin välisestä törmäyksestä. Näytelmässä käsitellään ranskalaista sekä japanilaista kulttuuria, sekä Hiroshimassa ja Ranskassa tapahtunutta tragediaa toisen maailman sodan aikana.

Tavoitteinani prosessissa olivat muun muassa, että ohjaajana löytäisin tavan ohjata työryhmää niin että he saavuttaisivat taiteellisen vapauden, mutta kuitenkin toimimaan yhteistyössä ohjausvisioni kanssa niin, että he tulkitsisivat ja tuottaisivat taiteellista sisältöä antamieni inputtien kautta.

Kiitos talvimusikaalin, jossa sain kovasti treenattua muun muassa rakenteellista ohjaamista eli aikataulujen luontia, organisointia ja järjestelemistä, joka helpotti minua suunnittelemaan harjoituksia ja prosessin kulkua paremmin. Kuitenkin halusin kehittyä enemmän taiteellisen työskentelyn kanssa, joten keskityin taiteellisuuteen ja henkilöohjaamiseen sekä työskentelyilmapiirin luomiseen. Koen että Rituaalinen teatteri -kurssin kokemukset antoivat minulle paljon inspiraatiota, sekä tietotaitoa, sekä praktikoita juuri taiteellisten kysymysten parissa, mitä paljon hyödynsin osana prosessia.

Onnistuin mielestäni näissä tavoitteissa hyvin ja sain luotua turvallisen ja orgaanisen työskentelyympäristön. Taiteellisesti koen että visioitani osattiin tulkita niin kuin toivoin ja työskentely työryhmänä oli juuri sitä mitä halusin – turvallinen ja orgaaninen.

On kiitettävä työryhmää siitä kaikesta luottamuksesta ja uskosta, että he antoivat minun mennä kohti omaa visiotani ja että uskalsivat vielä tarttua siihen ja lähteä mukaan. Produktio oli henkisesti erittäin tärkeä paalu, joka vahvisti minuun uskoani itseeni ja omiin kykyihini.

Suuri vaikutus oli ohjaavalla opettajallani **Eero-Tapio Vuorella**, jonka kanssa oppilas ja opettaja -suhde oli aina mutkatonta. Tuntui että hän ymmärsi minua opiskelijana ja ihmisenä! Muistan niitä keskustelua, joita käytiin liittyen lopputyöhön, niissä hän osasi aina selkeästi jäsentää minun ajatteluni ja huomioitani, sekä keskittää taitojani ohjaamisessa.



(Hiroshima, rakastettuni esitys. Kuva: Roosa Oksaharju)

3.5 Immersiivisen teatterin työpaja

Tutustuin toisena kouluvuotena immerssiiviseen teatteriin erään koulun ulkopuolisen työpajan kautta. Työpaja oli viikonlopun mittainen immerssiivisen teatterin keskittynyt tapahtuma. Immersiivinen teatteri on ”upottavaa teatteria” eli kokonaisvaltaiseen kokemukseen pohjautuvaa teatteria. Esimerkiksi olet kaupassa ruokaostoksilla, mutta ympäristösi olisikin teatteria eli kaikki hyllyt, aidot tuotteet, myyjä – kaikki. Se kokemus mitä saat siitä, on mielestäni suhde mihin upottavuudessa pyritään. Immersiivinen teatteri pyrki rakentamaan esityksellisen kokemusmaailman, jossa yleisön rooli on kokijan rooli, jossa aistillisuus, havainnointi ja elämys käsitellään teatterin keinoin.

Se kaikki aistillisuus mitä työpajassa käsiteltiin kiehtoi minua tuolloin kovasti ja kyllä vieläkin. Aistien käyttö teatterityöskentelyssä oli jotain mitä halusin ymmärtää enemmän, joten tutustuinkin myöhemmin koko toimintaan enemmän juuri samankaltaisten työpajojen sekä esityksien kautta. Koin tämän teatterimaaston itselleni paikkana, jossa oppia ja kehittyä vielä enemmän, tai paikkana jossa jalostaa ohjaajan taitoja. Mielestäni juuri sen aistivoimaisen suhteen kautta, mitä immerssiivisyydessä otetaan paljon huomioon, olen kokenut taiteellisesti teatterissa olennaisena maailmana ymmärtää lisää. Puheteatterissakin keskitytään yleisön aisteihin, mutta paljon suppeammin, joten tietoisuus siitä millä eri tavoin ihmisen aisteja voi käyttää esityksessä tuo mielestäni syvyyttä ja monipuolisuutta esityksen, taiteellisuuden ja ohjaamisen tavoissa. Suhteessa tulevaisuuteen olenkin kiinnostunut keskittymään sellaisiin esityksiin, jossa on enemmän aistivoimaisuutta.

3.6 Ritualistisen teatterin kurssi

Ritualistinen teatteri oli kolmannen kouluvuoden kurssin, jonka **Eero-Tapio Vuori** ja **Jani-Petteri Olkkonen** vetivät yhdessä. Kurssi oli tuolloin erikoisinta mitä olin kerinyt siihen mennessä koulusta saamaan.

Kurssilla käsiteltiin muun muassa rituaalin taustaa maailmanhistoriassa, sekä sen merkitystä menneisyydessä ja nykypäivänä. Kurssin erikoisuus piilee varmaan siinä, että olimme uudessa ympäristössä (metsässä) opiskelemassa, ja siten hengellisen tai spirituaalinen suhde oli läsnä jatkuvasti opetuksessa ja tietynlainen orgaaninen työskentely sekä vahva itsenäisyys yhteisössä. Kun lähdimme koko luokkana viikoksi metsään asumaan ja opiskelemaan ritualistista teatteria, koin tämän uusi ympäristö viritti oppimisen tai opiskelun uusille taajuuksille. Koin sen viikon voimakkaaksi kokemukseksi, joka rikasti taiteellisesti ja inspiroi käytännöllisesti. Inspiroiduin siitä, että olimme hyväksyvä yhteisö, jossa pystyttiin olemaan samaan aikaan itsenäisiä ajattelijoita, taiteilijoita ja yhtäaikaisesti yhtenäinen ja kannustava yhteisö.

Sain kurssista tasapainoa sekä kokemusta, joka antoi yleisesti varmuutta opiskelussa, jonka tunnen nykyään hyvinkin tärkeäksi omassa taiteellisessa kasvussani. Samalla opin sen kautta ymmärtämään paremmin yhteisöön liittyviä työskentely tapoja sekä ajatusta orgaanisesta työskentelystä, jota hyödynsin kandidaatin lopputyössä.

3.7 Ohjaustyöpajat 1–2 kurssit

Ohjaustyöpajat olivat Teakin kursseja, jossa keskityttiin ohjaamiseen lainalaisuuksiin. Näitä työpajoja oli kaksi kappaletta kandidatuosien aikana.

Koin tärkeäksi kokemattomana ohjaajaopiskelijana päästä jatkuvasti harjoittamaan ja tutkimaan omaa suhdettani ohjaamiseen ja näiden työpajojen kautta sain niitä tärkeitä mahdollisuuksia päästä sitten niitä treenaamaan. Ensimmäinen kurssi piti muistaakseni sisällään tekstin käsittelyä ja sen käyttämistä ammattinäyttelijöiden kanssa, ja toisessa kurssissa tehtiin vapaampia kokeiluja kanssaopiskelijoiden kanssa. Kurssit kestivät kahden viikon verran, jolloin saimme treenailla laboratoriomaisesti ilman paineita ja taiteellista vastuuta. Lopuksi muodostimme lyhyitä demoja, joita kurssina katseltiin.

Kurssien taiteellinen vapaus ja leikkilisyys oli varmaan parasta. Vaikka kurssissa olikin paljon vapautta ilman suurempaa vastuuta, lähdin silti treenaamaan asioita, mistä koin tarvitsevani lisää ymmärrystä. Ohjaamistaitojen luomisen ja tutustumisen kannalta kurssi oli tärkeä, hyödyllinen ja suosittelinkin enemmän vastaavanlaisia työpajoja varsinkin koulun ensimmäisille vuosille.

3.8 Maailmankuvien törmäys

Käsittelen tässä kappaleessa henkilökohtaista uskonsuhdettani, sillä koen tämän suhteen olevan olennainen osa omassa opiskelussani.

Ohjaajantyössä henkilökohtaisuus on suhde, mitä opinnoissa pyritään hahmottamaan osaksi ohjaamista. Tarkoiton, että koska ohjaaminen vaatii henkilökohtaista suhdetta esimerkiksi aiheeseen tai käsikirjoitukseen, niin on ohjaajan osattava ajatella nämä oman henkilökohtaisuuden kautta.

Aloittaessani opiskelut en todellakaan tajunnut, että uskonnollinen vakaumukseni olisi ollut millään tavalla ongelma. Tokan kandidatuoden aikana sain tämän sitten huomata, kun tapaani kiittää ruuasta rukoilemalla ruokatunneilla ja yleisesti Jumalasta/jumalista puhumista ei nähty suopeasti.

Ruuasta kiittämisen tavan opin ollessani 19-vuotias, katolilaiselta sisareltani. Opissa hän painotti, että ruuasta on tärkeä kiittää ja olla kiitollinen, sillä se ei ole itsestäänselvyys elämässä ja olenkin siitä lähtien pyrkinyt sen aina ruuan saadessa tekemään.

Jatkoin tapojani, vaikka ruokala olisikin täynnä ihmisiä, koska se oli tärkeää minulle. Mutta hiljalleen sain huomata, että tapani nähtiin ”ongelmana”. Ehkä pahinta oli se, että aina ruokalaan mennessä olin joutunut silmätikuksi. Lopulta ahdistuin asian kanssa sen verran paljon, että aloin vähentää ruuasta kiittämistä ja pahimmissa tilanteissa jätin tekemättä. En kestänyt sosiaalista ahdistusta, kun ihmiset tuijotti. Samaan aikaan kun helpotuin ympäröivästä katseista, niin yleisesti ruokarukouksen jättäminen tuntui, kuin olisi kieltänyt osan itsestään.

Ymmärrän toki nykyään, että kristilliset juuret Suomessa ja taiteessa ovat ristiriitaiset jollekulle sen patriarkaalisuuden ja historian takia. Uskoni ei silti perustu uskontoon vaan uskoon, jota uskonto/uskonnot kantaa, joten näenkin nämä eri asioina.

Olen elämässäni aina pystynyt puhumaan omasta suhteestani Jumalaan kristillisen kasvatukseni myötä. Toki sehän ei ole itsestään selvä asia, että pystyy puhumaan ja olemaan uskossa, vaikka saisikin kristillisen kasvatuksen, mutta minun osaltani se on mennyt niin, että kasvatuksessani usko on asia mikä on yhtä läsnä kuin keskustelu hyvän ystävän kanssa. Usko ja hengellisyys ovatkin asioita jotka olen elämässä aina kokenut tärkeänä ja läheisenä, ja niistä puhuminen ei ole ollutkaan ongelma ennen Teakkiin pääsyä.

Enkä pidä itseäni Jeesustelijana taikka uskonnosta paapattaja! En tyrkytä väkisin omaa vakaumustani enkä yritä käännättää ketään – en. Mielestäni uskon tie on henkilökohtainen asia, mihin joko suuntautuu ja astuu uskomaan tai ei. Pidän itselleni tärkeänä sen olemassaoloa, sillä olen henkilökohtaisesti nähnyt sen antavan enemmän elämään kuin ottavan sieltä.

Oma uskoni perustuu pikemmin siihen moraaliseen ajatteluun, mitä muun muassa Jeesus kantaa paljon itsessään, kuten hänen tunnetuin antamansa rakkauden kaksoiskäskey:

”Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydämeestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi.”

”...rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi”.

(Uusi testamentti, Matteus 22.37-Matteus 22.39)

Jeesus on minulle eräänlainen filosofi, joka jakaa opettavaisia näkemyksiä ihmisyydestä sekä elämästä ja jos joku kysyisi, että voitko hylätä uskoasi, niin sanoisin etten pysty koska elämäni on pitkälti perustunut sen kautta. Ne lukuisat vaikeat kokemukset mitä elämässä kohtasin, niin uskoni on niissä aina auttanut, kun kukaan muu ei ole pystynyt. Uskoni sai minut näkemään niinä vaikeina aikoina tilanteeni niin, että olin pystynyt muodostamaan askeleita ja mennyt eteenpäin. Ajatus että hylkäisin tällaisen uskon suhteen, olisi kuin hylkäisin ihmisen, joka on ollut tukenasi aina kun sinulla on ollut vaikeaa.

Perheeni on eri uskontotaustaisia, sillä toinen omaa metodistisen kristillisen uskonnon sekä toinen Islamin uskonnon. Sisaruksistani yksi on kristitty, toinen katolilainen, sekä kolmas muslimi. Uskonto ja Jumala ovat asioita mitä elämässäni on pidetty normaalina, joten se olikin aikamoinen shokki hypätä ympäristöön, missä minulle normaalit asiat muuttuivatkin epämiellyttäväiksi, tabuksi ja pelottavaksi.

Suhteessa ohjaajanopintoihini koen tärkeäksi kuunnella kaikkien henkilökohtaisuutta, vaikka sisältäisikin vaikeita aiheita ja tabuja. Minulle uskonsuhde on henkilökohtainen ja sen kautta ajattelemisen on osa minua ja sen ulossulkeminen olisi tällöin tavallaan itsensä kieltämistä. Teatterikorkeakoulun yhteisöön pitäisi saada enemmän moninaisuutta varsinkin uskonnon kanssa, jotta siellä osattaisiin katsoa uskontoa muulla tavalla kuin patriarkaalisuuden ja negatiivisävyisyyden kautta, koska uskonnoissa ja uskoissa on paljon enemmän tarjottavaa. Onhan Suomessa myös uskonnonvapauslaki, joka Suomen perustuslaissa on myös määritelty seuraavalla tavalla:

”11 §. Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus.

Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.”

(Uskonnonvapauslaki, 2003)

3.9 Maisteriproduktiot ja -kurssit

Kandidi vuosien tietämättömyys, sosiaalinen paine, todistamisen paine, runsaan informaation paine ja vanhojen traumojen esiin ilmentyminen, olivat seikkoja jotka ravistivat sen aikaista maailmankuvaani. Uusi kulttuuri saapui ja piti sisällään uusia sääntöjä sekä näkemyksiä maailmasta.

Maisterin alkaessa alkoi samalla uusi kappale opiskelussa, jolloin koin ensi kertaa opiskelussani enemmän itsenäistä vapautta. Pystyin tämän vapauden sekä kaiken sen kandidimyllin myötä uudelleen vapaammin keskittymään itseeni ja tarkastelemaan mitä olen ihmisenä sekä taiteilijana.

Maisterivuodet olivat taiteellisesti syventymisen aikaa opiskelussani. Käsittelen tässä osiossa maisterivuosien olennaisimmat projektit sekä kurssit.

3.10 Voyage (omavalintainen produktio)

Voyage oli kolmen hengen työryhmä ja yleisöä osallistava ritualistinen produktio, jonka ohjasin ensi-iltaan vapaantaiteen tilassa marraskuussa 2020. Voyage oli maisterivuoden ensimmäinen omalähtöinen produktio, jonka ideoin alustavasti eli loin esityksen lähtökohdat ja kasasin siihen työryhmän

Produktiossa tavoitteeni oli päästä käsittelemään ritualistisuutta, immerssiivisyyttä, osallistavaa esitystä sekä kollektiivista työskentelyä. Muodostin nämä neljä aihetta myös siitä ajatuksesta, että halusin syventää kandissa opittuja asioita sekä etsiä omaa taiteellista kädenjälkeä. Ennen tätä produktiota edelliset esitykset olivat olleet lavalla tekstin ja puheen kanssa tapahtuvaa, joten suunnittelinkin produktion sellaiseksi missä ei käytettäisi tekstiä eikä se tapahtuisi perinteisellä teatteri lavalla.

Voyagessa ei puhuttu, ja esitys muodostettiin immerssiivisen teatterin keinoin, sekä kollektiivisesti työskennellen. Esitys oli matka, joka suunniteltiin 1–6 henkilölle. Matkassa yleisöä tai kokijaa fyysisesti ohjattiin suunnitellulle ritualistiselle matkalle. Työryhmä muodostui kolmesta erilaisista taiteilijasta, minä, **Elina Ström** ja **Charles Quevillon**. Jokainen meistä omasi vahvan taiteellisen taidon, jotka poikkesivat toisistaan, esimerkiksi Elina suunnitteli asujen kautta prosessia, Charles loi äänimaailman sekä esiintyi, ja minä loin dramaturgian ja johdin sisältöä. Samalla Elina ja minä olimme yleisöä ohjaavia esiintyjiä, joka kuljettivat heidät tälle ritualistiselle matkalle.

Työskentely oli kollektiivista tai ainakin siihen halusin meidän pyrkivän. Halusin enemmän ymmärtää sitä, miten työskennellä kollektiivisesti ja mitä se tarkoittaa ohjaajantyössä. Tein raportin tuosta koulutyöstä sinä vuonna ja pääsin siinä seuraavaan ajatukseen kollektiivisesta työskentelystä, jonka koen vieläkin olennaiseksi.

Voyage oli mielestäni oikein onnistunut tutkimusmatka. Koin kyllä, että kaikki tavoitteeni toteutuivat esityksessä, ja sain runsaasti kokemusta ja ymmärrystä näistä alueista. Kiteytävästi sain prosessista työkaluja muun muassa siihen miten ajatella ja jakaa taiteellista työtä, jossa yhdistän erilaisten taiteilijoiden taitoja toisiinsa, sekä siihen mitä vapaampi kollektiivinen työskentely meinaa ryhmätyöskentelyssä.



(Voyage esitys. Kuva: Teemu Ullgren)

3.11 Polku (taiteellinen opinnäyte)

Polku oli taiteellinen opinnäytteeni, joka oli yhdeksän hengen prosessilähtöinen produktio, jonka ohjasin huhtikuussa 2021. *Polku* oli taiteellinen opinnäytetyöni, jonka tuotanto muodostui Q-teatterin ja Teatterikorkeakouluun yhteistyön kautta. Yhteistyössä korostettiin tutustumista ammattiteatterin tuotantomalliin sekä rakenteisiin. Minulle produktio oli viimeisin koulussa oleva paikka, jossa voisin haastaa itseäni ja ohjaajantaitojani. Halusin sen olevan produktio, jossa voisin venyttää vielä kerran kunnolla rajojani, joten lähdinkin tekemään asioita, joita en ollut kouluvuosina aikaisemmin tehnyt. Halusin kertaalleen lähteä ”syvään pätyyn”. *Polku* oli siihen aikaan kaikkein haastavin produktio.

Tavoitteena produktiossa oli muodostaa työryhmä erilaisista taiteilijoista, jotka olisivat Taideyliopiston kaikista akatemioista (Teatterikorkeakoulu, Kuvataideakatemia sekä Sibelius Akatemia). Ohjauksen kannalta tärkeimpiä tavoitteita oli saada työskennellä erilaisten taiteilijoiden kanssa ja keskittyä ryhmätyöskentelyssä prosessiomaisuuteen sekä orgaanisuuteen. Muodostin työryhmän, joka koostui puku-, valo-, video- ja äänisuunnittelijoista, sekä muusikosta joka soitti klassista kitaraa, ja kolmesta näyttelijästä. Lavastus tehtiin kahden (valo- ja video-) taiteilijan yhteistyön kautta. Q-teatterin yhteistyön kautta saimme heidän kustannuksellaan palkattua kentältä yhden ammattinäyttelijän, joka edusti tuotannossa ammatillisuutta.

Taiteellisesti koin tämän produktion viimeiseksi mahdollisuudeksi taiteellisten työkalujen luomisen ja kehityksen paikkana ennen valmistumista. Vaikka sainkin kuulla, että taiteellinen lopputyö olisi se merkittävin ”uran” kannalta, ja olisin voinut lähteä toteuttamaan jotakin itselleni helpompaa ja varmaa, jotta saisin todella hienon esityksen. Itse en asiaa nähnyt niin. Minulle oli tärkeää vielä opiskella, oppia ja venyttää rajojani.

Taiteellisten kysymysten lisäksi näen produktion merkittäväksi myös johtamisen kannalta. Halusin työskennellä haastavassa työympäristössä, jossa suurin osa työryhmän jäsenistä eivät tunteneet toisiaan ja saattamaan heidät työskentelemään toistensa kanssa. Halusin löytää vastauksia sille, miten luoda erilaisten tekijöiden keskuudessa toimiva ja hyvä yhteisö. Taiteellisesti halusin myös haastaa itseäni käsikirjoittamisessa, sillä en ole sitä päässyt tekemään koulussa.

Uusia haasteita toi koronaepidemia. Oli maaliskuun loppua 2021 jolloin Suomessa vallitsi koronapandemian pahin vaihe, jolloin työskentelyämme rajoitettiin vahvasti hallituksen määrittämällä erilaisilla koronasäännöillä. Näiden uusien linjauksien takia jouduin miettimään uusiksi sitä, kuinka edetä ja työskennellä ryhmässä koronaturvallisesti. Rajoituksia oli monenlaisia, täytyi erimerkiksi olla 2 m turvaväli toiseen ihmiseen, maski jatkuvasti naamassa ja tehdä koronatestejä. Tämä loi lopulta tilanteen, jossa olimme jatkuvassa epävarmuudessa ja pelossa siitä, että milloin vain joku meistä voi kantaa virusta ja tartuttaa meitä kaikkia. Pelon ja epävarmuuden ilmapiiri ulottui työskentelyyn, koska emme pystyneet luottamaan omaan turvallisuuteen terveyden kannalta.

Lähdimme muuttamaan työskentelyä hybridiksi, eli työskentelyksi, joka on osittain videonvälityksellä (etänä), sekä osa teatteritilassa (livenä). Ja vaikka näihin kaikkiin hallituksen kriteereihin saatiin produktiona lopulta vastattua ja ryhmätyön jopa mielekkäänä pidettyä, niin suurimman kolauksen teki meihin vasta se, kun saimme kuulla, että yleisöä ei esityskauden aikana puoli-Q:n tilassa saa olla kuin maksimissaan 6 yleisöjäsentä per esitys tai 10 henkeä työryhmä mukaan luettuna. Tämän rajoituksen koin suurimmaksi käännekohtaksi, niin työskentelyssä kuin koko produktiossa. Tuntui että menetimme työryhmässä yleisen motivaation tehdä taidetta, samalla yleisön jäsenenä sain olla vain tuotantoon liittyvää väkeä, eli ei omia vanhempia tai ystäviä. Joten tilanne oli kovin tukala kaikkien taiteellisen työn kannalta.

Yhteenvedona voisin sanoa, että jos pandemiaa ei olisi ollut, niin työskentely erilaisten tekijöiden kanssa, jotka eivät tunne toisiaan, ja joista osa ei ollut tehnyt edes teatteria vaatii ensinnäkin hyvän ja selkeän suunnitelman, aikataulutuksen sekä luottamuksen joka tuo turvaa työskentelyssä.

Toteutuksen kannalta produktion suuremmaksi ongelmaksi koitui käsikirjoitusprosessi, jossa kompuroin tuotannon aikana eniten. Koska käsikirjoitus oli huomattavasti vielä kesken produktion alussa, vaikutti se omaan taiteelliseen antiini etäännyttävästi, koska jouduin vielä miettimään käsikirjoituksen rakenteellisia ja sisällöllisiä asioita. Koska työryhmäkin oli sen verran iso ja muodostui erilaisista suunnittelijoista, jouduin tilanteeseen, jossa tasapainottelin henkilökohtaisen taiteellisen näkemyksen, työryhmän johtamisen ja käsikirjoitusprosessin ratkaisemisen kanssa. En päässyt syventymään prosessissa siihen mihin halusin, koska jouduin keskittymään niin moneen osa-alueeseen ja ratkaisemaan pikemminkin logistisia, aikataulullisia, strategisia ja koronarajoituksiin liittyviä ongelmia. Laadin suunnitelmaa lennosta, joka ei ole kovin toimiva tapa, varsinkin kun työryhmä on niin iso.

Näen silti produktiossa muutakin kuin ongelmia, sillä koen sen antaneen paljon tietoa ja kokemusta. Taiteellisten kysymyksieni kautta halusin myös tutkia prosessiomaisuutta ja organisuutta käsikirjoituksessa sekä ryhmätyöskentelyssä, ja tarkastella omaa suhdettani johtamiseen. Joten kaikki edellä mainitut tilanteet oikeistaan opetti minua tavoitteissani.

Vaikka taiteellisesti esitys ei kuulemani mukaan vastannut yleisön odotuksia, sen ollessa liian ”outo, erikoinen”, niin olen kokenut *Polku*-produktion yhdeksi tärkeimmistä prosesseista, sillä sen kautta pääsin toden teolla oppimaan asioita jotka koen tulevaisuudessa relevanteiksi. Ymmärsin myös production kautta, että aina se taiteellinen päämäärä ei ole se esitys mitä nähdään, vaan sitä pitäisi osata katsoa myös miten sitä on tehty, kuten ottaa huomioon ne kaikki haasteet mitä muun muassa koronapandemia oli antanut.



(*Polku* esitys. Kuva: Michael Panula-Ontto)

3.12 Taiteellis-tuotannollisen ajattelun kurssi

Taiteellis-tuotannollisen ajattelun kurssiin tutustuin ensimmäisenä maisterivuonna. Kurssilla pääsin tutustumaan taiteellisen tuotannon maailmaan, missä hahmoteltiin laajemmin tuotannollisia rakenteita suhteessa taiteellisen production luomiseen. Kurssilla opin hahmottamaan eri asioita, kuten miten rahoitus ja tuotannot isoissa ja pienimmissä instituutioissa, sekä niiden ulkopuolella, ovat vastaavanlaisia. Rahoituksen voi ajatella tuotantotoiminnan kulmakiveksi, sillä mitä suurempi rahoitus sitä laajempi tuotanto. Toki tärkeämpiä pointteja oli myös tajuta kuinka tuotannot eivät perustu vain taiteellisiin kysymyksiin, vaan niitä tulee tarkastella laajemmin yhteiskunnallisten kysymyksien kautta. Kuten millainen konteksti, yleisö, rahoitus, edustus, maailmantilanne, politiikka on sillä hetkellä, ja ottaa ne huomioon sitä esitystä ja sen tuotantoa suunniteltaessa. Näen siis että kaikki tuotannolliset ulottuvuudet pyrkivät vain valmistamaan ja vahvistamaan ajatuksia siitä miten taiteellista teosta voisi muodostaa. Tavallaan taiteellis-tuotannollisessa ajattelussa pyritään siihen että nämä ”ulottuvuuden” voisi olla toisiinsa kytköksissä.

3.13 Art for all (AFA) – festivaali (omavalintainen produktio)

Art for all - festivaali oli koulun ohella tuotettu omakohtainen 40 hengen produktio, jossa toimin festivaalin yhtenä pääjärjestäjänistä sekä sen taiteellisena johtajana. Festivaali muodostettiin *Art for All ry* yhdistyksen nimessä Malmin lentokentän 2000 m2 hangaarissa elokuussa 2021.

Festivaalin tarkoitus oli muodostaa uransa alussa oleville taiteilijoille oma ”näyttämö”, missä he pääsisivät esille taiteellaan vaikean koronapandemian tuomien haasteiden jälkeen. Festivaali halusi samalla olla alusta missä niin taiteilijat kuin festivaalin järjestäjät pääsisivät kohtaamaan ja näin myös oppimaan toisiltaan jotain uutta, taikka vain kehittämään vanhaa. Yleisesti festivaalin tavoitteena oli rakentaa työympäristö, jossa oppisimme toisiltamme vertaisoppimisen kautta ”peer-learning”.

Festivaalin yhtenä järjestäjänä, sekä sen taiteellisena johtajana keskityin juuri edellisten kysymysten ratkomiseen, sekä samalla miettimään muun muassa ohjelmiston muodostamista, eli miettimään työryhmän kanssa mitkä aiheet, teemat ja toimintatavat festivaali voisi pitää sisällään.

Suhteessa ohjaajantyöhön näen paljon yhtymäkohtia esimerkiksi siihen kuinka teatteriesitystä olen alkanut muodostamaan. Muita samankaltaisuuksia ovat muun muassa osata yhdistää eri alan ammattilaisia työskentelemään yhdessä, ajatella paikka -ja aika sidonnaisesti sisältöä sekä huomioida yleisön rooli kokonaisuudessa. Molemmissa myös ajatellaan tuotannollista suhdetta, eli sitä, miten produktiota suunnitellaan ja prosessia muodostetaan. Ehkä yhteisiksi kulmakiviksi määrittäisin mitä festivaali ja teatterityöskentelyssä näen, olisi tuotannon suunnitelmallisuus, erilaisten tekijöiden taitojen yhdistäminen sekä taiteellinen tavoite.

Tavoitteeni festivaalissa oli henkilökohtaisen oppimisen ja uudenlaisen rakenteen muodostamisen parissa. Eli halusin päästä juuri hiomaan koulussa opittuja praktiikoita sekä luomaan uusia. Toiseksi halusin oppia festivaalin rakenteen kanssa työskentelyä, sillä näen siinä paljon potentiaalia kehittyä teatteriohjaajan ammatissani tulevaisuudessa. En tiedä olisinko lähtenyt työskentelemään ja saavuttanut kaikkia näitä onnistuneesti ilman ohjauksen koulutusohjelman opetuksia teatteriohjaajantyöstä.

Merkittävin festivaalin toteutumisen kannalta on luotettava tiimi sekä hyvä suunnittelu, ilman näitä homma räjähtää käsiin. Kovasti kiitänkin tässä koko työryhmää, sillä heidän toimintansa ja paneutumisensa vuoksi onnistuimme luomaan kannustavan, turvallisen ja toisiaan tukevan ympäristön olla ja toteuttaa festivaalin.

Tavoitteeni kannalta olen kokenut, että sain tuotannosta enemmän kuin pyysin. Opin festivaalin rakenteen hahmottamisen lisäksi, sen sisäisen toiminnan lainalaisuuksista, kuten yhteisön, vapaaehtoisuuden, yhteistyön, hyvinvoinnin, kommunikoinnin ja viestinnän tärkeydestä. Jos näihin ei olisi paneuduttu, niin olisi koko tapahtuma voinut saada jopa katastrofaalisen lopputuloksen – onneksi näin ei käynyt.

Festivaali oli myös tärkeä, koska se antoi nuorille alussa oleville taitelijoille mahdollisuuden suomalla alustan, jossa tulla näkyväksi ja muodostamalla yhteisön, josta saada tukea ja oppia, kilpailun sijaan.



(Art for all – festivaali. Kuva: Kilian Kotmeier)

4. TEATTERIOHJAAJA

4.1 Johdanto

Teatteriohjauksen opiskelu on ollut yllättävän vaikeaa, kun näin koko opiskeluaikaa taaksepäin katsoo. Haasteita oli monikerroksisesti ja jos johonkin kategoriaan ne muotoilisin, niin olen huomannut kuinka ohjaajan ammatti pitää sisällään vahvan sosiaalisten taitojen tuntemisen, historian ja traditioiden tuntemisen, oman henkilökohtaisen taiteellisen suunnan, jota kutsuisin omaksi ääneksi, eli pitää sisällään vahvan tyylin kohdata, ohjata ja käsitellä teatteria. Näiden lisäksi ammatti täytyy omata praktiikkoja, jotka ovat sekä traditionaalisia, mutta oman näköisiä. Konkreettisesti praktiikoilla tarkoitan sitä, että millaisia tapoja sinulla ohjaajana on ohjata ja luoda prosessia työryhmän keskuudessa.

4.2 Teatteriohjaaja minulle

Teatteriohjauksen opiskelussa keskeinen haaste oli lähtökohtani koko ammattia ja sen kontekstia kohtaa. Suhteeni kaikkeen oli niin uutta, että käytännössä pystyin muodostamaan täysin oman suhteen koko ammattia kohtaan. Vaikka sainkin sen vapauden määrittää itselleni koko ammattikuvan, muodostui siinä myös ristiriitaisia tilanteita, kuten että ammatissa vallitsee vahvoja traditioita, joista poikkeaminen voi tuottaa eripuraa.

Koen että teatterissa on paljonkin traditionaalisia käytäntöjä, esimerkiksi miten pitää olla ryhmätyöskentelyssä, käsitellä käsikirjoitusta, luoda projekteja, työskennellä näyttelijän kanssa taikka yleisesti olla ohjaajan roolissa. Nämä traditiot olivat sellaisia mitä en opinnoissani osannut omaksua itselleni. Koin vieraaksi nämä tavat, ja tämän vuoksi koin että se olisi yksi tekijä eripuraisuuden luomisessa.

Se vapaus jota tietämättömyyteni kautta sain, avasi se minulle oman tien hahmottaa teatteriohjaajan ammattia minulle. Tämän hahmotelman tueksi hankin tietoa, ymmärrystä sekä kokemusta usein erilaisista paikoista jotka poikkesivat perinteisestä teatteritoiminnasta, muun muassa festivaali- ja järjestötoiminnan kautta, erilaisista työpajoista sekä ritualistisen teatterin kurssilta. Koen tämän omintakeisen suhteeni koko ammattia kohtaan raikkaana, koska olen löytänyt myös muita tapoja ajatella ja toimia teatteriohjaajana, sekä teatteritoimintaan liittyviä praktiikoita.

4.3 Ohjaajavetoinen vs. ei-ohjaajavetoinen

Teatteriohjaaja on teatteriproduktion työryhmän jäsen, sekä sen ryhmänjohtaja tai esihenkilö, joka on vastuussa muun muassa taiteellisen sisällön alullepanosta, suunnitelman valmistelusta ja produktion konkreettisesta etenemisestä kohti ensi-iltaan.

Ohjaajavetoisissa produksioissa näen ohjaajan "vision" kokonaisuuden muotoilijana, jossa ohjaajan taiteellinen kädenjälki perustuu enemmän hänen ajatuksiinsa.

Ei-ohjaajavetoisissa produktionissa ei lähdetä liikkeelle ohjaajan taiteellisesta ”visiosta”, vaan enemmän työryhmän visioitten kautta. Tällöin korostuu praktiikalähtöinen visio, jossa korostuu enemmän se, miten esimerkiksi esitys käytännössä etenee, millainen dynamiikka siinä on, harjoitusten aikataulut, työryhmän materiaalien käyttö sekä heidän suunnitelmiansa mahdollistaminen ja toteutuminen.

Toisella tavalla ohjaajan voi myös nähdä eräänlaisena teatteriproduktion arkkitehtina, sekä sen pääsuunnittelijana joka orkestroi muiden suunnittelijoiden, esiintyjien ym. työryhmäläisten ideoita ja materiaalia, sekä miten asiat muodostuvat ja etenevät. Hän kykenee rakentamaan työryhmän kanssa erilaisista ajatuksista, mielikuvista tai toisin sanoen näkymättömistä suggestiivisista tapahtumista, näkyvän ja konkreettisen tapahtuvan esityksen. Ohjaajan voi nähdä myös esityksen ”ensikatseena”, mikä tarkoittaa suuntaa antavaa katsetta sekä näkemystä siitä mitä ja miten nähdään teatterilavalle muodostuvaa esitystä. Tällä tavalla ohjaajan ammatissa erikoistutaan yleisölle suunnattuihin live-tapahtumiin.

4.4 Ohjaajan katse

Ajattelen että tämä ohjaajan ”suuntaa antava katse sekä näkemys” määrittelee esityksessä olevan rytmin, eri asioiden asemoinnin, huomioinnin ja fokuksen. Se myöskin määrittelee intensiteettiä eli kahden esiintyjän välillä tapahtuva tilanne, jossa katsotaan mitä mieltä toinen on toisen ajatuksista, sekä yleisen kokonaisuusdynamiikan, jonka ajattelen olevan sitä, miten esitys kuljettaa katsojan tunteita, keskittymistä ja ymmärrystä, vaikka esityksen tarinassa. Toki näen tämän toimivan yhtä lailla silloinkin vaikka esitys ei keskittyisi tarinaan.

Olen kokenut kuinka elokuvaa tai teatteriesitystä katsoessani, jossain kohtaa katsomiskokemuksessani muodostuu sellainen ”laahaava” hetki, missä koen eräänlaista tylsistymistä, joka johtaa turhautumiseen sekä pitkästyymiseen. Ajattelen tämänkaltaisen tilanteen olevan ohjaajan vastuulla.

4.5 Kommunikoinnista

Kyllä totean, että teatteriohjaajan tärkeimpiä taitoja on kommunikoinnin taito. Kommunikointia tarvitaan työryhmän työskentelyssä, ja oikeastaan ilman keskusteluja on hyvin vaikeaa saada aikaan toimivaa prosessia. Toki otan sen myös huomioon, että asioita voi kertoa hyvinkin erilaisilla tavoilla ja välineillä, mutta niissä silti tapahtuu yksi ja sama asia, eli jaetaan tietoa ja kommunikoidaan. Teatteria tehdessä jokaisen tavoitehan on pyrkiä ymmärtämään sitä mitä toiset yrittävät sanoa, jolloin tällaiset kommunikointiin ja sosiaalisuuteen liittyvät suhteet ovat tärkeitä alueita teatteriohjaajan ammatissa ymmärtää.

Kieli on yleisen kommunikoinnin ja sosiaalisen taidon kulmakivi, ilman hyvää kielellistä taitoa on hyvin haastavaa olla ja työskennellä ohjaajana, sillä jos et osaa ilmaista asiaasi, ajatuksiasi esimerkiksi selkeästi ja ymmärrettävästi, on vaikeaa saada asioita eteenpäin selkeästi ja ymmärrettävästi.

Itselläni on ollut ongelmia juuri näissä kielellisissä tilanteissa. Suomen kielen taitoni ei ole koskaan ollut kouluissa ”hyvää” ja aina kieliopissani, puhetavoissani ja kirjoituksessani on ollut ongelmia ja olen taistellut niiden kanssa. Kuitenkin vasta Eiran aikuislukion kurssien myötä näihin ongelmiin vasta kunnolla tartuttiin konkreettisemmin tekemällä muun muassa lukihäiriötestin, joka paljasti minun omaavan lukihäiriön ja ongelmia kieliopissa. Tämän vuoksi alkuperäiseksi merkittyä äidinkieltä Suomi (S1) vaihdettiin Suomi toisena kielenä (S2). Onneksi tehtiin tämä testi, sillä se auttoi minua selviytymään lukioajan kursseista sekä ylioppilaskirjoituksista. En olisi pärjännyt, jos tätä testiä ja muutosta olisi tehty.

Teatterikorkeakouluun tullessani nämä samat lukioajan kieleen liittyvät haasteet ilmaantuivat jälleen, mutta astetta haastavammin ja monipuolisemmin. Se ei ollut tällä kertaa pelkästään sitä, kuinka selviytyä kursseista, vaan täytyi selviytyä uudesta kulttuurista, yhteisöstä ja kokonaisesta maailmasta, missä kieli, sosiaalisuus, ymmärtäminen ja kommunikointi olivat opetuksessa kulmakiviä. Ohjaajantyöhön perustuu vahvasti kieleen ja kommunikointiin, joten ongelmia oli tiedossa.

4.6 Esityksen valmistaminen

Esityksen valmistaminen on prosessinomainen työmaa. Yleisesti määrittäisin, että oman esityksen valmistamisessa on karkeasti 5 vaihetta, jotka ovat muodostamisvaihe, selkärankavaihe, rakennusvaihe, hiomisvaihe sekä esitysvaihe.

1. Muodostamisvaiheessa työryhmä pyrkii muodostamaan esitykseen ensimateriaalia ja suhdetta niihin. Luonnostellaan muodostamalla sisältöä, jossa on suuntaantavia ajatuksia kuten eri lähtökohtia, esimerkiksi näytelmässä tai jossain muussa materiaalissa.
2. Selkärankavaiheessa muodostetaan koko sisällölle kokonaisrakenne. Luodaan suuria linjoja, suuntia sekä hahmotetaan laajempaa kokonaisuutta, eli mitä asioita pidetään ja ei pidetä prosessissa.
3. Rakennusvaiheessa muodostetaan pala palalta suunniteltua, hahmoteltua kokonaisuutta. Keskitytään yksityiskohtaisemmin, karsimalla ”epäolennaiset” pois.
4. Hiomisvaiheessa tarkastellaan sisältöä sekä kokonaisuutta vielä yksityiskohtaisemmin, sekä tehdään tarvittavia leikkauksia, karsimista ja rajauksia. Hion myöskin esityksen rytmiä, kokonaisdynamiikkaa sekä ajatuksen kulkua ja fokusta.
5. Esitysvaihe on kenraali, ensi-ilta ja esitykset sen jälkeen. Kenraalitapahtumassa tehdään viimeistelylle esitykselle eräänlainen ”rasitustesti”, jossa arvioidaan kokonaistoimivuutta ja tehdään viimeiset mahdolliset hiomiset ennen ensi-iltaa.

Vaiheita voi toki olla enemmän kuin nämä viisi, esimerkiksi eri vaiheet pitävät sisällään vielä omia eri vaihteita. Itse ajattelen esityksen tekemisen vahvasti vaiheiden kautta.

4.7 Visio teatterityössä

Visio teatterityöskentelyssä on olennainen osa prosessia, sillä koen että ilman sitä olen ohjaajana hukassa siitä mitä haluan työssä sanoa ja mihin pyrkiä. Koen vision suuntana ja näkemyksenä asiasta mitä tavoittelen. Visiotyöskentelyssä keskityn hahmottamaan omaa näkemystäni suhteessa

kokonaisuuteen, sekä varmistaa tahtoni siihen ja lopulta muodostaa erilaisia tavoitteita, joiden kautta toteuttaa alkuperäistä näkemystäni. Visio on kauaskantoista ajattelua, joka toimii niin teatterityössä kuin normaalisti elämässä.

4.8 Musiikin merkitys

Suhteeni musiikkiin ennen koulun aloittamista oli enemmän tai vähemmän sen käyttämistä omaan tarkoitukseen eli peruskuuntelemiseen. Mutta opiskeluvuosien kautta opin sen olevan lähin liittolaiseni.

Ensimmäisenä opiskeluvuonna en vielä nähnyt ja ymmärtänyt käyttää musiikkia osana omaa taiteellista työtäni, mutta toisen vuoden talvimusikaali-produktion jälkeen alkoivat asiat loksahdella, ja tajusin että musiikki ei ole pelkästään viihdyttävää, vaan antaa ohjaamiseen myös konkreettisia välineitä, esimerkiksi sen laajan musiikkiteorian termistön vuoksi. Koenkin musiikin eräänlaisena monitoimityökaluna omassa teatterityöskentelyssäni. Monityökalulla tarkoitan sitä, että musiikin kautta löydän erilaisia tunteita, maailmoja ja ajatuksia. Innostun siitä, että pystyn musiikin kautta välittämään työryhmälle esimerkiksi tiettyä tunnelmaa, johonkin kohtaukseen, jonka kautta pääsin paremmin (konkreettisemmin) välittämään jotain tiettyä ajatusta tai tunteita mitä se kohtaus voisi pitää sisällään. Samalla tämän kautta pystyin luomaan paremmin esitykseen rytmiä, intensiteettiä, dynamiikkaa ja näiden kautta hallita paremmin kohtauksen emotionaalista kuljetusta. Musiikin avulla pystyin luomaan kommunikointialustan, jonka kautta keskustelin helpommin työryhmän ja varsinkin näyttelijöiden kanssa kohtauksessa olevista ajatuksista ja suhteista. Musiikki satoi eräällä tavalla meidät työryhmänä yhteen ja olimme saman äärellä.

Konkreettisin produktio mitä olen tehnyt suhteessa näihin ajatuksiin, oli kolmannen vuoden kandidaatin lopputyöni *Hiroshima, rakastettuni*, sekä *Voyage* ja taiteellinen lopputyöni *Polku*. Musiikki on taiteellisista välineistä ohjaamisen kannalta ehkäpä se tärkein minulle.

4.9 Opiskelun kuorma ja raskuus

Paljon uhrauksia sisältyi kuuteen vuoteen. Sosiaaliset suhteet vanhoihin ystäviin sekä perheeseen kuihtuivat melkein olemattomiin jatkuvan opiskelun vuoksi. Muistan jopa, kuinka kandin lopussa kärsin ylipainosta painamalla parhaimmillaan 98 kg, joka oli noin 15 kg enemmän kuin kouluun tullessani. Tähän kylkeen tuli yllättävästi vielä kasvoilleni pahanlaatuinen kosmeettinen haitta, josta sain siitäkin lisää stressiä. Kuormaa ja raskuudesta aiheutui, monesta suunnasta ja vaikka Teatterikorkeakoulussa tai Yliopistossa kuormitus on tavallaan normaalia, minua myös jopa varoitettiin siitä, niin koen silti että omalta osaltani raskuudesta oli ehkä enemmän kuin tarpeen.

Suurin haasteeni oli juuri kieli ja taidekulttuuri. Näitä sain opiskella ihan toden teolla koko kouluvuosien ajan. Kieli on kytköksissä kulttuuriin, joten on tärkeää huomioida, että jos ei osaa suomen kieltä kovin hyvin, se vaikuttaa paljonkin siihen voi olla sosiaalisesti sekä kielellisesti yhteydessä vallitsevaan kulttuuriin ja sosiaaliseen ympäristöön (yhteisö), ja Teatterikorkeakoulun byrokraattiset toimintatavat ovat tuolloin myös haastavia. Eri taustan omaavat ihmiset näkevät ja

ymmärtävät asioita toisella tavalla. Tämän vuoksi olisi hyvä taata näille opiskelijoille sellainen ympäristö, jossa erilainen tausta nähtäisiin rikkautena, eikä outona epäsuotavana asiana. Sellainen ympäristön, jossa opiskelija pystyy ilmaisemaan itseään turvallisesti – tämä loisi moninaisuutta, tasa-arvoa, sekä kannustaisi aitoon kohtaamiseen, mikä on tärkeää. Koulussa 5–6 vuotta on todella pitkä aika, ja koska vuosikurssit on suunniteltu niin että olet enimmäkseen samojen ihmisten kanssa, olisi vieläkin tärkeämpää huolehtia yhteisöön liittyvistä suhteista.

Toivonkin että niille kaikille tuleville uusille opiskelijoille, jolla ei ole vahvaa teatteritaustaa, varsinkin pyrkiessään ohjauksen koulutusohjelmaan, suunniteltaisiin heidän opiskelupolkunsa uudelleen, esimerkiksi enemmän heidän taustansa huomioon ottaen. Tausta ja lähtökohdat merkitsevät todella paljon opiskelussa.

5. JÄRJESTÖMAAILMA

5.1 Johdanto

Järjestötyön maailma oli koulun alkaessa täysin tuntematon polku, joka yllättävästi muodostui opinnoissani tärkeäksi suunnaksi. Avaan tässä osiossa omaa polkuani järjestötoiminnan pariin, sekä sen olennaista suhdetta omaan teatteriohjaajantyön opiskeluun. Ajatukseni on rinnastaa teatteriohjauksesta sekä järjestötoiminnasta saatuja kokemuksia toisiinsa. Otan kokemuksiani johtajuuteen liittyen keskeiseksi näkökulmaksi. Molemmissa (teatteri ja järjestötoiminnassa) koen johtajuuden kysymykset toisiaan täydentäviksi. Aiheeni myötä tuon myös konkreettisen esimerkin, kuinka olen soveltanut teatteriohjaajan ammattitaitoa järjestötoiminnassa.

5.2 Miksi järjestötyö?

On varmaan erikoista huomata, jos Teatterikorkean ohjaajaopiskelija on suuntautunut enemmän järjestötoimintaan kuin teatteriin. Yleisesti voisikin sanoa, että toimintani poikkeaa koulutuksen päälinjoista. Koen kuitenkin että se mitä olen saanut järjestötoiminnasta, on auttanut minun ohjaajanopintojani. Opiskelun kannalta tämä yhdistelmä on ollut pikemminkin hedelmällinen ja toisiaan täydentävä yhteistyö.

Asiaa on silti tärkeää katsoa sen perimmäisen syyn kautta, mikä on ajanut minut ylipäätään koko tilanteeseen. Ajatellen sen oleva enemmän henkilökohtainen pedagoginen valinta, jossa olen vain halunnut saavuttaa itselleni turvallisen ja oppimistani kehittävän oppimisympäristön, jossa pystyn kehittymään teatteriohjaajana, taiteilijana sekä ihmisenä. En halunnut myöskään halunnut jäädä odottelemaan oppimista, vaan halusin lähteä sitä kohti. Toimettomuus on minulle ollut asia, mihin en kerta kaikkiaan pysty.

Järjestötoiminnan kautta sain vastauksia alkuvaiheen opiskelun henkilökohtaisen osaamattomuuden haasteisiin, sekä tukea kandidaattiajan yhteisöön liittyvissä haasteissa ja ongelmissa. Opin paljon muun muassa ryhmätyöskentelystä, yhteistyöstä, yliopistomaailmasta sekä erilaisista yhteisöistä, kuten ylioppilaskunta. Tutustuin ylioppilaskuntavuosien kautta moniin uusiin asioihin, kuten edustustyö, opiskelijakulttuuri, järjestö rakenteena, yhteiskunnallinen ja poliittiset tuulet.

En tiedä olisinko nykyään niin järjestöorientoitunut, jos olisin saanut vahvemman yhteisön Teatterikorkeakoulusta - teatteriyhteisöstä, mutta en todellakaan kadu tilannettani, pikemminkin olen todella tyytyväinen tilanteeseen. Opinhan tämän kautta uudenlaisia tapoja lähestyä taidetta, ohjaajuutta ja kulttuuria.

5.3 Sovellettu työtapa

Pystyn operoimaan niin järjestötyön kuin teatterimaailman maastoissa, koska molemmat tukevat toisiaan toiminnallaan ja tuottavat sellaista perspektiiviä, mitä en pelkästään

teatterityöskentelystä saa. Esimerkiksi järjestötyön kokouksissa oleva esityslistan olen nähnyt työvälineenä, jota pystyisi hyödyntämään myös teatterityöskentelyssä.

”Esityslista eli asialista on kokouksessa käsiteltävien asioiden listaus. Asialistaan kirjataan ne asiat, jotka kokouksessa halutaan käsitellä sekä myös kokouksen rakenne, siis asioiden järjestys. Asialista on esitys: listaan voidaan tehdä tarvittaessa muutoksia kokouksen alussa. Kuka tahansa osallistuja voi siis esittää, että jokin asia lisätään asialistaan tai että järjestystä muutetaan. Kokous päätää, tehdäänkö kuten osallistuja esittää, eli tehdäänkö asialistaan ehdotettu muutos.”

(Yhdistystoimija, 2022)

Ajattelen tämän kaltaisen esityslistan esimerkiksi teatterityöskentelyssä pohjamateriaalina. Asialistan rakenteen näen kiinnostavana formaattina, kun ideoidaan ja muodostetaan esimerkiksi työryhmän ajatuksia (käsiteltäviä asioita), vaikkapa ennakkosuunnitteluvaiheessa. Myös demokraattisen työskentelyn kannalta tämän kaltainen ”asialista”, voisi tuottaa positiivisia tuloksia ja varmuutta, kun pala palalta suunnittelussa edetään ja kirjataan ylös käsiteltävät asiat ja päätökset. Tämä tuo muun muassa virallisuutta prosessiin, ja voi tuottaa selkeyttä ja tehokkuutta suunnittelussa ja työskentelyssä.

Yleisesti järjestelmällisyyttä ja suunnitelmallisuutta olen oppinut järjestömaailmassa, ja suhteessa ohjaajantyöhön ja teatterityöskentelyyn molemmissa järjestelmällisyys ja suunnitelmallisuus korostuvat olennaisina työskentelytapoina.

5.4 Eroavaisuudet tukevat ja rikastavat

Järjestötyöskentelyssä ryhmätyöskentely on yhtä tärkeää kuin teatterityössä. Opintojen alkuvaiheessa kaipasin enemmän ryhmätyötä kehittävää kokemusta. Sitä oppii vain tekemällä.

Olennaisin eroavaisuus teatteri- ja järjestötyöskentelyssä ovat asiat joita niissä käsitellään, politiikan rooli tai taiteen rooli ovat toisistaan erilaisia. Oman ylioppilaskunnan hallituksen aikana keskityttiin enimmäkseen koulutuspolitiikkaan, jolloin aiheina oli enimmäkseen opiskelijoiden edunvalvonta sekä heidän hyvinvointiinsa. Taiteesta puhuttiin niissä tilanteissa pikemminkin yleisesti ”poliittisesti”, eikä niinkään taiteen tarkemmasta yhteiskunnallisesta tarkoituksesta. Teak-ympäristössä politiikan roolin koin sitten pureutuvan enemmän taidepolitiikan puolelle, jossa juuri pohdittiin taiteen yhteiskunnallista roolia. Mutta opiskelijoiden hyvinvoinnista tai sen eduista ei sitten juurikaan keskustella, tai noh ehkä yleisesti ”poliittisesti”.

Sain siis eräällä tavalla näistä kahdesta ympäristöstä kahdenlaista perspektiiviä, jotka tukivat omaa opiskeluaani sekä loivat ”valveutuneisuutta” ja ymmärrystä yhteiskunnan erilaisista ongelmista kulttuurin ja taiteen saralla. Koin näkökulman vaihdoksen myös oikeastaan virkistäväksi, sillä sain toisenlaisia tapoja kohdata ja käsitellä taidetta, kulttuuria, opiskelua, oppimista sekä yhteiskuntaa. Ylioppilaskunnan hallitustyöskentelyssä sain myös kokemusta demokraattisesta työskentelystä, ymmärrystä vastuujaosta sekä rakenteellisen vallan muodoista. Hahmotin samalla paremmin suhteeni ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, sekä edustustyön ja verkostotoiminnan tärkeyteen.

5.5 Art for all ry – kipinän alku

Merkittävin huomio oli ymmärtää kuinka järjestörakenteena pystyi ottaa omakseen hyvinkin eri taustaisia tulevia ihmisiä, joilla oli eri vahvuudet ja sosiaaliset taidot. Toisilleen tuntemattomat pystyivät työskentelemään ryhmätyönä yhdessä vuoden ajan. Inspiroiduin tästä näkökulmasta, että siitä huolimatta millainen tausta sinulla on, tällä demokraattisella formaatilla onnistuttiin työskentelemään toimivasti.

Tämän inspiraation vuoksi lähdimmekin hyvän ystäväni, **Matti Jänkälän** sekä **Jenni Kilven** kanssa, muodostamaan ensiajatuksia siitä kuinka muuttaa tätä utopiaa todeksi. Kiitos myös **Suvi Vendelinille** voimakkaasta annista, jonka avulla saimme toiminnan varsinkin alkuvaiheissa sysätyä käyntiin. Olimme lopulta nelikko, joka omasi erilaisia kokemuksia omien opintojensa vuoksi, mutta meitä yhdisti vahva järjestötausta, jonka avulla pystyimme hahmottamaan näitä ongelmia konkreettisesti muodostamalla yhdistyspohjaisen järjestön *Art For All ry*.



5.6 Kohti johtajuuden kysymyksiä

Olen paininut omassa ohjaajantaiteen opiskelussani varmaan alusta asti sen kanssa, että kuinka ohjaaja työskentelee työryhmässä. Olen pohtinut sitä, kuinka ohjaaja työssään jakaa asioita tai pyytää jonkun tekemään jotain, tai ylipäättään puhuu työryhmässä tai on puhumatta asioista. Sekä kuinka suunnitella ja jakaa omia suunnitelmiaan työryhmässä, jossa samaan aikaan voisi olla inspiroiva ja esimerkillinen, ja näin saada työryhmä mukaan ja myös inspiroitumaan. Koin että tässä jos jossain puuttui taito sekä ymmärrys, sillä olinhan kovin kokematon ja vailla referenssiä ohjaamisesta.

Vaikka johtajuuden rooli teatteriohjaajan ammatissa oli vuonna 2017 tavallaan vaikea puheenaihe, joka ei ollut kaikkien mieleen *#metoo*-liikkeen vuoksi, niin itse näin silloin ja näen vieläkin ammatin paljon johtamisen kautta. Ammatti pitää sisällään mielestäni niin paljon johtamiseen liittyviä asetuksia, joten olen ihmetellytkin, miksei ohjaamisesta voisi puhua suoraan johtajuuden merkityksestä suhteessa ohjaajan ammattiin.

Alkaessa ymmärtämään johtajuuden tärkeyden aloin etsiä suoraan oppia johtamiseen liittyvästä kirjallisuudesta ja materiaaleista, ja silloin alkoi opiskelussani asiat osua paikoilleen. Oli helpottavaa huomata kuinka paljon tietoa johtamisesta oli esimerkiksi YouTubessa, äänitteissä, kirjallisuudessa. Sain tietoa muun muassa ryhmätyöskentelystä, esihenkilön asemassa olevasta ihmisestä, vastuusta, delegoinnista ja vallasta.

Ohjaamisen opiskelun kannalta johtajuuteen fokusointi auttoi minua saamaan kiinnostuksen opiskelussa. Näin jälkikäteen ajatellen olenkin oman oppimisen kannalta saanut paljon pedagogista hyötyä ja alkanut katsoa ammatin perusluonnetta johtamisen kautta. Johtamisella luodaan esimerkiksi ryhmätyöskentelyssä rytmiä keskusteluissa. Tosiaan vieläkin käyn ja opettelen kuinka työskennellä ryhmässä, jakaa vastuuta, kuunnella, pyytää, oppia delegointia sekä järjestelemään ja suunnittelemaan paremmin. Näitä asioita tavoittelen, mutten enää vain teatterinkentän kautta vaan myös järjestötoiminnan.

5.7 Erilaisia käsityksiä johtajuudesta

Tutustuin Aaro Harjun artikkelissa, *Johtajana järjestössä*, olevaan pohdintaan, ja oli erittäin kiinnostavaa huomata kuinka paljon (järjestö) johtajuuteen liittyvät ajatukset korreloituivat puolustusvoimien laatimaan *Johtajan käsikirjan* ajatuksiin, joita tässä osiossa paljon myös käytän. Molemmat avasivat johtajuuden ajatuksia toisiaan täydentävällä tavalla.

Harjun ja *Johtajan käsikirjan* kaltaisten ajatuksesta sain konkreettisia teoreettisia neuvoja sekä yleisiä ajatuksia johtajuudesta, mitä voisi hyödyntää teatteriohjaajan ammatin harjoittamisessa, mutta myöskin yhtä lailla soveltaa järjestötoimintaan. Nostan muutamia konkreettisia ajatuksia näistä. Ensin järjestöjohtajan huonetaulun, jonka mukaan johtajalla täytyy olla seuraavia ominaisuuksia kuten:

- *Ole selkeä johtaja*
- *Siirry puheista tekoihin*
- *Huolehdi itsestäsi*
- *Ole esimerkkinä*
- *Ole oma itsesi*

(Harju, 2020)

Huonetaulun idea oli mielestäni yksinkertainen, ja antoi selkeän ohjenuoran ja eräänlaisia kiintopisteitä joihin pystyin tarttumaan.

Olen opiskeluni aikana ihmetellyt kuinka teatteriohjaajan ammatin ”johtajuuteen” liittyvä opetus on ollut epäselvää. Varsinkin kandidaattivuosina tuntui, että oltiin pikemminkin maailmassa jossa ohjaajan ammatista kyseenalaistettiin kaikki johtajuuteen liittyvä tärkeitä menetelmiä, kuten delegointi, tehtävien jako, asioiden eteenpäin vieminen ja asioista päättäminen, sekä visio työskentely. Näitä menetelmiä kritisoitiin ja koettiin jotenkin yleisenä pahana. Eräällä tavalla näin sen vastareaktion, jossa kollektiivinen työskentely oli se asia mitä haluttiin jokaisessa ryhmätyöskentelyssä.

Itse ajattelen että kollektiivisessa ryhmätyöskentelyssä valta on jaettu tasapuolisesti kaikkien kesken tai toisin sanoen jokaisella on sama omistajuus koko tuotantoon. Ei ole hierarkioita vaan kaikki on tavallaan samalla viivalla niin suunnittelussa, tekemisessä ja päätöksen teossa. Kaikilla on ikään kuin vastuu kaikesta. Mutta useimmiten koin asian niin ettei kenelläkään ollut vastuuta mistään.

Harjua jatkaen hänen mukaansa (järjestö) johtaminen vaatii samoja ominaisuuksia kuin johtaminen yleensäkin. Hän korosti muun muassa huumorintajuisuutta, älykkyyttä, luovuutta, kärsivällisyyttä sekä innostuneisuutta johtajuudesta. Työnkuvaan liittyy paljon vaikuttamista, viestimistä, eri areenoilla liikkumista. Siksi olisi hyvä olla kykyä ja halua verkostoitua, luoda yhteyksiä ja hallita pr-suhteita - olla henkilö, jolla on silmät auki kaikkiin suuntiin (Harju, 2020).

Puolustusvoimain johtajakäsikirjan mukaan johtaminen voidaan nähdä toimintana, jonka avulla ihmisten voimavaroja ja työpanosta pystytään hankkimaan, kohdentamaan ja hyödyntämään tehokkaasti tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Johtamisen tavoitteena on saada erilaiset, eri asemissa olevat ja eri tavoin vaikutusvaltaiset henkilöt toimimaan organisaation arjessa yhteistyössä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Johtamisen teorian tarkoituksena on tarkastella johtamista sen toiminnan, tehtävien, tarkoituksen ja laajuuden näkökulmasta (*Johtajan käsikirja*, 2012)

Suhteessa järjestötoimintaan tai organisaatioon, koin ylioppilaskunnan vuosina että yhteisten tavoitteiden toteuttaminen ja erilaisten asioiden käsittely oli oleellisin asia, mihin muun muassa hallituksen puheenjohtaja pyrki. Vaikka käsittelenkin Harjun ja *Johtajan käsikirjan* ajatuksia ristiin, koen silti, että molemmat tukevat toisiaan ja ovat ohjaamisen ja järjestötoiminnan kannalta yhtä lailla olennaisia.

”Järjestöjohtaja tarvitsee muun muassa strategista pätevyyttä: visionääristä ajattelua, kykyä nähdä tulevaisuuteen ja havaita muutoksen tuulia. Johtajan tulee toimia tulevaisuussuuntautuneesti ja innostaa ja osallistaa muutkin toimimaan mission ja vision osoittamaan suuntaan. Johtaja on järjestössä suunnannäyttävä ja tulevaisuudentekijä.”

(Harju, 2020)

Tässä lainauksessa on ajatuksia jotka olen kokenut inspiroivina, niiden tulevaisuuteen korostavan ajattelun takia. En tiedä miksi olen kiinnostunut kovin ajattelemaan tulevaisuutta, mutta olen huomannut, että ajatteluni suuntautuu kovin helposti ja en koe vaikeaksi ajatella asioita pidemmälle - katsoa tulevaisuuteen.

Ajattelen että tällainen tulevaisuusorientoitunut ajattelu on toisin ajateltuna kuin suunnittelijan työtä, missä katsotaan asioita etukäteen, eli ”suunnitellaan” ennen toteuttamista. Kuten suunnittelua usein tehdessä, paneudutaan tuolloin pohtimaan syy-seuraussuhteita, yrittäen

esimerkiksi välttää suunnittelulla vahinko tai vaarallisia tapahtumia. Ohjaajan työssä koen olevan paljonkin tällaista ajattelua, kuten esimerkiksi ohjaussuunnitelmaa tehdessä tai harjoitusaikataulua laatiessa. Näissäkin tilanteissa on juuri tätä tulevaisuusorientoitunutta ajattelua.

Muita Harjun ajatuksia, joita koin korreloivan teatteriohjaajan työn kanssa:

”Johtajan on kyettävä aistimaan jäsenten ja ympäröivän maailman tarpeet”

(Harju, 2020).

Tässä ajatuksessa koen paljonkin yhteneväisyyttä teatteriohjaajana työskenneltäessä, mutta myöskin ollessani järjestötoiminnassa. Molemmilla aloilla jäsenten ja ympäröivän maailman tarpeet sekä luottamuksen rakentaminen nähdään tärkeiksi. Toki luottamusta voisi yleisesti sanoa tarvittavan jokaisessa yhteistyötilanteissa, mutta erityisesti luottamuksen merkitys on kriittinen mitä moninaisempi yhteisö, yhteistyö ja työryhmä on.

5.8 Ihmisen johtaminen

Vaikka tässä paljon olen yrittänyt suhteuttaa johtamista ryhmätyöskentelypohjaisiin konteksteihin kuten teatteri ja järjestö, ja olennaisin asia mikä molemmissa korostuu, on ihmisten johtaminen. Johtaja joutuu jatkuvasti miettimään, miten tehtävät voidaan toteuttaa ihmisten avulla, miten ihmisten osallistuminen tehtäviensä suunnitteluun parantaa työskentelyn laatua ja kuinka saada ihmiset sitoutumaan yhteisiin päämääriin, mikä luo hyvät puitteet yhdessä työskentelylle. Lähestyn asiaa puolustusvoimien laatiman *Johtajan käsikirjan* kautta, nostamalla muun muassa syväjohtamiseen liittyviä ajatuksia.

”Syväjohtamisessa sana syvä viittaa syväoppimiseen ja johtaminen ihmisten johtamiseen. Ihmisten johtaminen viittaa myös itsensä johtamiseen, koska voimme muuttaa vain omaa käyttäytymistämme. Erään klassisen määritelmän mukaan ihmisten johtaminen on johtajan ja johdettavan välistä tavoitteellista vuorovaikutusta.”

(Johtajan käsikirja, 2012)

Koska voimme muuttaa vain omaa käyttäytymistämme oli mielestäni oikein ytimekäs lause ihmisten johtamisesta. Tässä ajatuksessa myös korostettiin johtajaksi kehittymistä yhteydessä jatkuvaan ihmisenä kasvamiseen, jossa johtajuuden kysymykset otetaan elämän mittaisena haasteena.

5.9 Johtajan roolit

Varmaan pohdiskelluimpia kysymyksiä koulun aikana oli ohjaajan työhön liittyvä rooli. Yritin hahmottaa sitä, että onko ohjaajalla joku työrooli vai millainen rooli sillä täytyy olla vai täytyykö edes olla? En oikein saanut siihen koskaan suoraa selkeää vastausta, vaan pikemminkin epäsuoria vastauksia, joissa oltiin enemmän tai vähemmän sitä mieltä, että ohjaajan täytyy olla oma itsensä, mutta samalla olla ohjaaja. Tämä oli eräällä tavalla ristiriitaista, ihan vain senkin takia, että kuka haluaa olla jatkuvasti ohjaajan roolissa? Oli vaikeaa hahmottaa tästä oikein mitään silloin koulun

alkuvaiheissa, kun siihen ei oikein osattu sanoa juuta eikä jaata tai välillä sanottiin juu ja sitten jaa – epäselvää.

Ehkä nyt näin yli viiden vuoden jälkeen olen huomannut, että ohjaajan työ on ensinnäkin ihan kuin mikä tahansa muu työ, jolloin työn äärelle mennessä muokkaututaan eräällä tavalla työrooliin tai puetaan ”johtajan” vaate, ja niin kuin kaikissa töissä, sen loputtua lopetat myös työsi ja riisuudut työroolista.

Henkilökohtaisesti koen tämän suhteen terveellisempänä, kun saat olla työssä työvaatteissa ja kotona ilman. Eihän se ole kivaa olla kotona likaisissa työvaatteissa, mukavampaa siis jättää ne pois. Tämä on selkeä kahtiajako.

Kiinnostavaa oli myös huomata kuinka Jacob Morenon mukaan ihminen on koko ajan ikään kuin näyttämöllä eri rooleissa. (Morenon, 1961.) Hänen ajatuksensa siitä, että voisimme ajatella elämää yksinkertaisesti roolien kautta, oli jotenkin helpottavaa ja saikin minut miettimään että mitä se minulle voisi tarkoittaa. Voisiko identiteettini muodostua esimerkiksi siitä, että omaisin paljon erilaisia rooleja?

Morenon ajattelumallia jatkaen hän myös ilmaisee, että ihminen on sitä tasapainoisempi, mitä laajempi roolivarasto hänellä on. Tällöin hän kykenee joustamaan paremmin ympäristön ja sen asettamien odotusten vaihtuessa. Tällöin rooli voidaan nähdä asemasta ja tehtävästä riippuvaiseksi käyttäytymisodotukseksi (Moreno, 1961).

Tässä Morenon tavassa ajatella maailmassa olemista on eräänlaista selkeyttä, mikä olisi voinut opintojeni alkuvaiheessa jopa auttaa minua, kun omaa identiteettiäni ihmisenä sekä ohjaajana silloin kovasti hain. Ainakin tällä hetkellä nämä ajatukset auttavat jäsentämään, ja hyväksymään sen, että voisin olla erilainen eri tilanteissa ja muokkautua tilanteeseen sopivalla tavalla.

”Roolit ovat tosia ja aitoja sekä luonnollinen osa sosiaalista olemista ja toimintaa. Roolimme ovat kehittyneet vuorovaikutuskokemustemme siivittämänä läpi elämänvaiheidemme. Roolit eivät ole kiveen hakattuja, geeniperimämme tuotteita tai pysyviä luonteemme osia, vaan ne ovat jatkuvasti alttiina muutoksille”

(Johtajan käsikirja, 2012)

Pärjätäkseni erilaisissa tilanteissa, niin teatterityössä kuin järjestötyössä, täytyy siis minulla olla paljon tilanteisiin sopivia ”rooleja” ja sellaisia rooleja, joilla on hyvät valmiudet olla niissä tilanteissa.

6. LOPUKSI

6.1 Mitä nykyään ajattelen teatterin ohjaamisesta?

Vaikka teatterinohjaajan työtä olenkin suhteuttanut toisenlaiseen kontekstiin, niin olen jatkuvasti myös keskittynyt teatteritoiminnassa tarvittavia taitoja. Olennaisin asia kuitenkin teatterissa on itse produktion tekeminen. Vaikka festivaalin luomisessa teatteriohjaajan praktikat hyvin soveltuvat, niin oman henkilökohtaisen taiteellisen käsityön merkitys oli huomattavasti vähäisempi, sillä siinä keskityttiin pikemminkin järjestämään olosuhteita, missä taiteilijat saisivat parhaalla mahdollisimmalla tavalla toteuttaa työnsä yleisölle esitettäväksi.

Teatteri on kuitenkin täysin oma maailma, jossa on omat lainalaisuudet. Halutessani oppia paremmin teatterin tekoa ja ohjaamista on minun yksinkertaisesti vain tehtävä sitä, ei sitä oikein muulla tavalla opi.

6.2 Ohjaajan työkalupakki

Sain kuulla ensikertaa työkalupakki-termistä Teakissa. Muistan kun tätä ajatusta käytettiin, ilmaistiin asia niin, että ohjaajalla täytyy olla kattava työkalupakki, josta löytyy eri ”välineitä”, joita voidaan käyttää teatteriesitystä tehdessä työryhmän kanssa. Tämä ajatus oli mielestäni oikein konkreettinen ja hyödyllinen, sekä helposti lähestyttävä. Olen todellakin samaa mieltä, että täytyy olla kattava työkalupakki ja luoda sinne eri välineitä, sillä mitä enemmän välineitä on, sitä monipuolisemmat ja laajemmat työskentelytavat sekä toimintatavat minulla on ohjaamisessa.

Nyt näin yli viiden vuoden teatteriopiskelun ja järjestötoiminnan kokemuksen jälkeen, koen omaavani vahvemmat valmiudet keskittyä käsityömäiseen teatterityöskentelyyn. Tunnen että olen saanut kerrytettyä erilaisia työkaluja teatteriohjaamiseen, esimerkiksi ymmärtänyt erilaisista tuotantotavoista, ryhmäjohtamisesta ja erilaisista yhteistyömahdollisuuksista. Samalla olen kokenut, että olen pystynyt näkemään itsessäni vahvuuksia, joita olen onnistunut soveltamaan erilaisissa tapahtumissa, rakenteissa ja konteksteissa. En siis näe järjestötoiminnan kokemuksia, festivaalin rakentamista, cocktailteon praktikoita tai koulun produktiota ja kursseja toisistaan erillisinä, vaan toisiaan tukevina.

6.3 Mitä seuraavaksi?

Teatteria tulen vielä paljon tekemään, mutta aluksi on saatava peruspalikat kuntoon kuten järjestötoiminta toimimaan ja festivaalit rullaamaan.

Ehkä en vielä tälle vuodelle saa teatteritoimintaa laadittua, kun täytyy ensiksi selviytyä tästä haastavasta kirjallisesta loppukokeesta sekä suunnitella toista AFA – festivaalia elokuulle, mutta valmistumisen myötä myös aikaa taiteellisen projektin suunnitteluun löytyy, joten ehkä sitten 2023 vasta jotain.

Taiteellisesti minua kiinnostaa kohdata teatteria, jossa runo, tarina, musiikki ja väkevä näyttelijäntyö kohtaavat.

Teatteri on paikka, jossa voimme jälleen kohdata toisiamme ja sisintämme.

6.4 Kansainvälisyys

Kansainvälisyys on minulla ollut aina kiinnostuksen kohde, jo paljon ennen opintojani, milloin paljon matkustelin, koska yksinkertaisesti viihdyn erilaisten kulttuurien parissa. Ajattelen taiteen tekemistä myös kansainvälisesti, eli sitä kuinka erilaisista taustoista tulevat taiteilijat voivat jakaa ja tuottaa rikkaamman maaston. Taiteen avulla pystymme olemaan yhdessä jonkun äärellä ja siten kokea yhtenäisyyttä. Toki se ei ole helppoa, mutta kun sellaisen toimintatavan, työskentelytavan tai suunnitelman onnistun jonain päivänä saamaan aikaiseksi, niin uskoisin sen vain hyödyttävän meitä kaikkia. Yhtenä tulevaisuuden tavoitteistani onkin muodostaa projekteja, jossa pyrin ratkaisemaan tätä yhtälöä.

6.5 Indonesia

Indonesia on synnyinmaani, jossa asuin syntymästä kuusi – vuotiaaseen asti. Kuuden vuoden ikäisenä muutin sitten Suomeen, koska puoli sukua tulee myös sieltä. Muuton jälkeen olen kerennyt käymään Indonesiassa vain vuosina 2006 ja 2016, eli en kovin useasti. Tarve on nyt jälleen päästä, sillä olen kohdannut opinnoissani eräänlaista etääntymistä omiin indonesialaisiin juuriini, jossa yhteyden koen oleva heikko – katkennut.

Koen olevani kovin suomalainen, mutta sitten samaan aikaan muiden kautta en tunne olevani suomalainen ja tämä ristiriita rikkoo juurtumistani. Minun täytyy mennä sinne takaisin tutkimaan juuriani, vahvistamaan yhteyksiäni ja katsomaan minun toista puoltani. Ehkä sen myötä löydän kokonaan itseni.

Olin opiskeluni aikana suunnitellut lyhyttä noin neljän kuukauden vaihto-opiskelumatkaa Sumatran UNIMED-yliopistoon, joka vastaa samaa kuin Helsingin Teatterikorkeakoulu. Kaikki oli suunniteltu jo valmiiksi, mutta inhottavasti koronapandemia saapui vuonna 2020 ja pyyhkäisi mahdollisuuteni tähän vaihtoon tiukkojen rajoitustensa vuoksi. Vaihtoni aikana minulla oli tarkoitus lähteä sinne missä puolet geeneistäni on peräisin eli Sumatran, ja vaikka olenkin syntynyt Jaavan Jakartassa, en ole Jaavalainen vaan Sumatralainen eli tarkemmin määritettynä kuulun Batak-heimokansaani.

Vaihtoni olisi ollut tutkimusmatka omiin juuriini, jota olisin sisällyttänyt osaksi kirjallista oppinnettäni, mutta matkan epäonnisuuden vuoksi jouduin vaihtamaan aiheeni.

6.6 Parempi kulttuuri

Järjestötoiminnan ja teatterin avulla haluan vaikuttaa ympäröivään maailmaan muuttamalla siihen liittyvää sortavaa kulttuuria mitä suomalaisessa opiskelijajärjestelmässä ja taiteentekemisessä olen

kohdannut. Haluan tuoda vääryydet esille ja muokata ne paremmaksi – haluan auttaa. Pian kuusi vuotta koulussa oltuani, olen tahtonut vain oppia, jotta voisin vähentää ympäröivää vääryyttä. Emme tarvitse lisää sortoa ja vääryyksiä tähän maailmaan, vaan enemmän empatiaa, tukea ja ymmärtävää ymmärtävyyttä. Toivon ymmärtävää ymmärtävyyttä toisiamme kohtaan, sellaista jossa toisiamme enemmän voisimme tukea kuin lynkata.

Kaikki lähtee itsestämme, joten katsokaamme itseemme ja siihen mitä haluamme oikeasti tuoda tähän maailmaan. Raskas taakkani ei ole sinua varten arvoisa lukija, vaan kanssasi asioita eteenpäin katson yli esteiden, näen kanssasi ratkaisuja.

7. KIITOKSENI!

Haluan kiittää koulutusohjelman professoriani **Saana Lavastetta** hänen vahvasta uskosta minuun koko kouluvuosien ajan. Kiitos myös tuhannesti koulutusohjelman suunnittelijoille **Laura Vehmastolle** ja **Susan Josipoville** heidän tinkimättömästä tuestaan ja vahvasta ammattitaidostaan palvella meitä opiskelijoita aina yhtä antaumuksella, se on ollut uskomatonta. Syvimmät kiitokset annan **Eero-Tapio Vuorelle**, siitä kaikesta tuesta ja kattavasta pedagogisesta annista mitä kouluvuosissani jatkuvasti annoit, en sitä asiaa tule koskaan unohtamaan. Kiitos myös **Juha Mustanojalle**, niistä kaikista kirkkaista ajatuksista mitä ohjaajan ammattia kohtaan sain, sekä **Atro Kahiluodolle** hänen vahvoista pedagogisista ajatuksistaan, joita musikaaliproduktion aikana sain. Haluan kiittää myös koko Teatterikorkeakoulun henkilökuntaa, siitä kaikesta tuesta jota vuosien varrella sain.

Kiitos että sain teiltä oppia näin paljon!

8. LÄHDELUETTELO

Nettisivut

Artforall, 2021, verkkosivut, <https://www.artforall.fi/koti> (Luettu 19.4.2022)

Esityslista, 2022, yhdistystoimija, verkkosivut, <https://www.yhdistystoimijat.fi/toiminnot/asiakirjat/esityslista/> (Luettu 19.4.2022)

Harju Aaro, 2020, Johtajana järjestössä, kansalaisyhteiskunta, verkkosivut, <https://kansalaisyhteiskunta.fi/tietopankki/johtajana-jarjestossa-2/> (Luettu 19.4.2022)

Intti, 2022, puolustusvoimat, verkkosivut, <https://intti.fi/johtajat> (Luettu 19.4.2022)

Stadissa-media, 2022, verkkosivut, <https://www.stadissa.fi/tapahtumat/74700/ihmemaataideyliopiston-talvimusikaali> (Luettu 19.4.2022)

Taiyo, Taideyliopiston ylioppilaskunnan verkkosivut, <https://taiyo.fi/ylioppilaskunta/hallitus/> (Luettu 19.4.2022)

Uniarts, 2022, verkkosivut, <https://www.uniarts.fi/artikkelit/haastattelut/ohjauksen-maisteriopiskelija-parasta-on-se-kun-tuntee-ja-huomaa-kehittyvansa-ja-oppivansa/> (Luettu 19.4.2022)

Uskonnonvapauslaki, 2003, opetusministeriö, verkkosivut, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030453> (Luettu 19.4.2022)

Dokumentit

Eurobarometri, 2015, yhdenvertaisuus, verkkosivut, <https://yhdenvertaisuus.fi/documents/5232670/5454914/Eurobarometri+taulukko+k%C3%A4sitysist%C3%A4+syrijinn%C3%A4n+kohteista/889398cb-27d4-4dd6-a131-ebdc04c94faa?t=1512069167000> (Luettu 19.4.2022)

Hiekkänen Tiina, Mökkönen Anna-Maija, Koululuokan sosiaalisten suhteiden yhteys nuorten itsearvioituun terveyteen, 2007, Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden laitos, verkkosivut, https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/12277/1/URN_NBN_fi_jyu-2007640.pdf (Luettu 19.4.2022)

Johtajan käsikirja, 2012, Suomen puolustusvoimat, pääesikunta <https://puolustusvoimat.fi/documents/1948673/2258487/PEVIESTOS-Johtajan-kasikirja.pdf/a2e5cfd6-b385-4893-87a4-dbb72a2ce1a9/PEVIESTOS-Johtajan-kasikirja.pdf> (Luettu 19.4.2022)

Mäkelä Maria, Suomi toisena ja suomi vieraana kielenä -oppijoiden kielitaitokäsitykset kyselytutkimuksen valossa, 2009, Tampereen yliopisto, kieli- ja käännöstieteiden laitos, pro gradu -tutkielma, verkkosivut, <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/81008/gradu03858.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 19.4.2022)

Syrjinnän vastainen käsikirja, 2003, Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM,
<https://multikult.files.wordpress.com/2008/05/syrjinnan-vastainen-kasikirja.pdf>, (Luettu
19.4.2022)

Wikipedia

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Indonesia> (Luettu 19.4.2022)

https://fi.wikipedia.org/wiki/Indonesian_kieli (Luettu 19.4.2022)

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Uskonnonvapauslaki> (Luettu 19.4.2022)

Kirjallisuus

Raamattu, Uusi testamentti, *Matteus 22.37-Matteus 22.39*

Moreno, J.L. (1961) "The Role Concept: A Bridge Between Psychiatry and Sociology", teoksessa
Fox, J. (1987) (ed.) *The Essential Moreno: Writings On Psychodrama, Group Method and Spontaneity*.
Springer Publishing Company: New York.

Aho Kimmo, Autti Niko, Siitonen Timo, 2009, Baarityön käsikirja *Mikosta mestariksi*, Restamark oy

Oma raportti, Ohjaaja ja valta, 2017